

OK

DDK

COGITATORVM SVORVM
DE S. EVCHARISTIA

SINCERAE FIDEI
EVANGELICAE PVKITATI
OMNINO CONGRVENTIVM

DILVCIDATIO
APOLOGETICA

ERVDITORVM THEOLOGORVM
MEDICORVMQVE OMNIVM
AEQVAE INQVIVISIONI
SVBMISSA

A

BALTHASARE LVDOVICO TRALLES

MEDICO VRATISL.

VRATISLAVIAE

SVMPTEBVS CAROLI GODOFREDI MEYERI.

1753.

COGITATIONVM SVORVM
DE S. EUCCHARISTIA

SINGULAE FIDEI
EVANGELICAE PURITATI
OPTIMO CONGRVENTIVM

DEIVCIDATIO
APOLOGETICA

Lactantius.

Nullus animo dulcior cibus, quam Cogni-
tio Veritatis.

BALTHASARE LUDOVICO TRALLE
MEDICO VRAITSE.

FRATRES
CAROLI GODEFRIDI MEYER

§. I.

Elapſae ſunt paucae hebdomades, ex quo quod omnes Cives mei norunt, per urbem noſtram volavit publicus licer fruſtraneus rumor, ſubito per bonam partem Sileſiae atque extra eius quoque terminos diſperſus, me poſita Religione Lutherana aut amplexum iam eſſe Reformatam, aut amplexurum fore certo, atque propediem fidem nouam ipſo uſu S. Euchariſtiae ad mentem Reformatae Eccleſiae in Templo eius fore obſignaturum. Figmenta multa et fabellae, quibus tanquam tot coloribus condecorata eſt haec historiola, variaque Variorum pro captu unius cuiusque enata iudicia, quae ea propter experiri debui, exigunt, ut publice pro me

*Scriptionis
Occaſio ſu-
ſpicio pu-
blica de
Auctoris
transitu ad
Reforma-
tos.*

A 2

pro-

proque domo mea faciam verba, causaeque meae purissimae et innocentissimae patrociner, plenam dein de me sentiendi libertatem Cordatis omnibus relieturus. Primo quidem cum meas etiam aures ferirent haec vel bona vel mala nova, per manus longe lateque tradita, atque Vulgi officiosa solertia per plateas disseminata, vix operae pretium esse credebam, ut ad ea attenderem ipse, aut multum iis mouerer. Videbantur quippe niuis volutando aggestam operosius molem, artificii inanibus figuratam mihi referre, quam liquefientem et fusam in aquam simplicem, atque diffluentem et elabentem per communes vias ex urbe, me iam adspicere opinabar. Imo vero subridens commentum omne a luxuriantibus ingeniis lepide excogitatum ad lusus et iocos retulisset, tempori fallendo si non mihi, qui negotiis haud destituor, aliis saltem multis quibus sat otii est fervire iussos, si modo rem non adeo seriam ac Religio est, illud haud respexisset. Neque tamen etiam sub ipsum ortum modo nascentis, et incrementum breui adolescentis fabulae sufficientem rationem mihi exsurgentem autumabam, ut animo angerer, curisque et sollicitudinibus eapropter me traderem. Expertus quippe noueram bene, in turba pene innumerabili hominum inueniri valde paucos qui veras menti
inhae-

inhaerentes possident de Religione in genere ideas, ut adeo de causis quae transitum ab una ad alteram suadere et dissuadere possent, cogitare vel iudicare vix valeant. Namque suspicio finium illorum, qui solemnes et valde frequentes sunt Ecclesiam unam deserentibus et ad aliam transeuntibus, bonorum temporalium honorumque et titulorum captatio in me neutiquam cadere poterat, qui Veritatis studio incubueram a teneris, qui fluxas et euanidas huius aevi felicitates diu satis introspexeram, quique olim Novitius Medicinae Doctor magnas spes inchoare prohibitus, nihilominus illecebrosas fortentationes negligere sciueram. Nimis vero attenta et iugi obseruatione persuasus eram, etiam inter illos, qui vim iudicii non adeo obtusam nacti, discernere verum a falso, probabileque ab improbabili paulo exactius norunt, interque ipsos Eruditos et Literatos, quorum labores ad unam metam Veritatis tendere debent omnes, tamen plerosque ea saltem de causa Lutheranae, Reformatae, et Catholicae Religioni addictos manere, quia a parentibus huic vel illi Religioni addictis sati in Inuentute sua Catechismum ad huius vel illius mentem concinnatum memoriae mandarunt, sensum verborum rerumque nexum vix intelligentes. Cur ergo a talibus probari,

vel non probari altioris momenti rem habere debuiffem? Deinde etiam longo rerum non fatis superque perfpexeram, plerisque hominum a fua Iuuentute dum fundamenta Religionis connatae ipsis inferuatur, contra praecepta Religionis odium fimul aliquod in illos imprimi, qui aliam profitentur; Noui porro pauciffimos facgaciorum etiam, ad principia diuerfarum Religionum trutinanda atque inter fe comparanda, veraque a falis feperanda, dum aliis negotiis diftrahuntur diligentiam et tempus impendere, atque quod dolendum in ea verfari fententia, hoc talia Theologis et Theologiae ftudio operam nauaturis relinquenda effe; non igitur aegre ferre poteram, fi inhabilium ad iudicandum iudiciis fat interdum imprudentibus et iniquis peterer.

§. 2.

*Suspicionis
huius feque-
lae ipfe gra-
ues.* At vero fuccefcebant praeter fperam ex fertilibus illis, deque die in diem augmentum capientibus narratiunculis valde finiftra atque fama meae quam cum vita pari paffu femper ambulare duxi, haud bene respondentia confeftaria, tanto magis mihi graua, quo magis nil a me profectum effe conuictus eram, quod intelligentibus displicere iure profuiffet. Profeflus fueram faepius ad conuiuia vel
con-

conuentus alios publicos Variorum di-
versisque Religionibus addictorum euoca-
tus, me nullam impossibilitatem assequi
posse, quo minus inter nos Lutheranos
et Reformatos stabiliretur concors et ar-
ctior Amicitia, si saltem ex nostris et il-
lis conuenirent Viri vtrinque rigorem sy-
stematum suorum emollire gnari, Veri-
tatisque solius studiosi, atque in confor-
tium prudentes haereticos adsciscerent;
quanquam difficultates externas sat ma-
gnas conciliationis vtriusque Religionis
satis pulchre perspicerem. Inieram de-
inde et seruaueram constanter intemera-
tam Amicitiam, cum honestissimo quo-
dam Viro, qui Reformatam Religionem
profitebatur, cuius interiores animi re-
cessus penitus noueram, ipseque in
seruanda fide constans post fata eius
amorem meum, quem ipsi debebam, do-
cumentis sat euidentiibus significabam.
Audieram porro Concionem sacram in
templo Reformatorum, ac cum eorum
precibus meas iungens DEUM, qui omni
tempore, omni loco, omnique data oc-
casionem colendus est, flexo poplite ve-
neratus eram. Prodiat interim publice
eo ipso tempore, quo ita me gesseram,
typis impressa *Historia cholerae atrocissi-
mae*, quam sustinueram, in qua dum
scriptioni vacabam, pietatis religiosae
characterem expressurus, simul exposue-
ram

ram sensa animi mei de S. Eucharistia, ad cuius usum vltima vice vt morti proximo videbatur, admittendus fueram. Atque hoc libello quo confessionem fidei meae contineri communis sententia erat, me testatum fecisse dicebant omnes, id quod intus latens colligere haecenus licuisset attentis ad vitæ meae habitum, et ad propensionem illam, qua ferri me in Reformatos, et eorum sacra prodideram. Non expecta veram certe ab illis hominibus, qui Eruditorum nomen suum esse reputant, nedum ab Eruditis veris eam Animadversionem a nostra Religione Lutherana abhorrere cogitata mea, meque vacillantem pendere procliuem in partem Reformatam; neque credidissim me scripsisse aliquid, quod expensum rite profani quid et blasphemum complecteretur. At vero ita sensisse et sentire haud paucos tristis experientia me abunde docuit, quin non defuere qui latinam linguam hand callentibus in vernaculum sermonem versa mea exhibuerunt, quae de S. Coena consignavi, quique praeiudiciis ducti maioribus praeiudiciis irretitis eadem ita explicarunt, vt honori mihi adhibere adhibitam operam non facile potuerim, fauentesque mihi linguas, calamos, animosque passim desiderare debuerim. En igitur nunc me Animal amphibion, hominem semi-lutheranum et semi-reformatum!

matum! en reum scandali debilibus Animabus illati, en temerarium et ingratum, qui Redemptoris sui sanguinem vilipendat! en ita culposum, ut deesse nequeant, qui Vindices diuini honoris me erubescens publice confutent et confundant. An vero bene quadrant haec encomia intemeratis moribus Viri honesti, qui quantum recordatur, animi leuitatem nunquam et nullibi prodidit, quique securus prouocare audet ad bonos et cordatos omnes, quibus penitius innotuit, integer vitae scelerisque purus? Tulissem interim nihilominus firmo & composito Animo nil mihi consciens, nullaque culpa pallenscens quicquid in buccam veniebat de me blaterantes, nisi accessisset aliud infortunium, quo valde me affectum pensens. Accidit nempe, ut dum nil fere nisi me ad tempus considerationi suae subicerent bene multi, a Viro quodam summo invito ipso, et de me ne quidem somniantem, ut toties ipse testatus est, me publico sermone notatum crederent, malamque causam meam vel inde satis colligi posse arbitrarentur. Neminem igitur qui haec omnia contemplatus fuerit curatius, vitio mihi versurum credo, quando nec acuminatum, nec felleo amarori intinctum, sed candoris et infucati Animi testes litteras exaraturum calamum arripuero, atque quanquam in aliis sentiendi

de me meisque rebus libertatem singulis
lubens relinquam, disceptationes et con-
tentiones parum amans, amicitiae potius
nectendae et seruandae studiosus, macu-
las tamen omnes immerenti inpersas de-
tergere, pro omnibus Viribus meis alla-
borauero.

§. 3.

*Imputatio-
nem ex li-
bello de Cho-
lera potissi-
mum de-
sumptarum
declinatio.
Licet medi-
co ingredi
Theologi-
am.*

Omnes imputationes et exprobratio-
nes publicas licet numerosas, diverfoque
verborum apparatu propalatas in vnum
aceruum colligens et expendens sedulo,
ad duas tamen saltem redigi posse video
cunctas; sique in ius Vocatus sedentibus
me condemnaturis vel absoluturis Iudici-
bus rationem facti reddere debeo, cul-
pam duplicem a me declinandam habeo.
Insimulor quippe

1. Ad me Medicum non spectare My-
steria fidei, mihiq; adeo neutiquam
competere licentiam ratione duce
ingredi arduum adeo Argumentum,
theologicum, quod Verbi diuini In-
terpretibus qui id neutiquam expli-
cari debere, nec posse toties urgent,
folis relinquendum erat,
2. me semel ausum exercendi hanc το-
λπαρισμὸσύνην non adeo bene me
gessisse namque occurrere in iis quae
scripsi,

scripsi, varia a principiis Lutheranae Ecclesiae quibus tamen a Iuventute innutritus inhaesissim haecenus, prorsus aliena, ambigua, male fundata, periculosa, & profana.

Bona pace impetrata respondebo ad momentum utrumque. Primum quod attinet, largior et concedo lubens Argumenti summam dignitatem vel sola sui cogitatione tremorem et reverentiam inspirantem, atque procul abesse omnes profanos iubentem, abarcere omnino illos, qui viribus mentis nimis debilibus semet instructos sentiunt, quo minus propius ad id accedere valeant. Crimen quippe foret aeternis poenis luendum, sua Animi levitate et seposita Mysterii a quo omnis hominum vera felicitas pendet existimatione, Lectores in devia et syrtes abduxisse, iniuriumque in pientissimarum Animarum salutem exstitisse. Tumque omnino fuisset fatius tacuisse omnino, quam temeraria et praecipiti ratiocinatione, verborumque non satis praemeditato selectu scandalum intulisse innocentibus, qui simplici fide salvi futuri, de omnibus hisce alioquin ne cogitassent. At omnes hae inculpationes me opinor vix feriunt, nisi vi quadam ad me traherentur. Novit DEUS abditos cordis mei recessus, vacuosque illos videt eius *ἐκδικον ὄμμα* ab omni artificiosa malitia, ab
omni

omni petulantia impugnandi sanctissimae nostrae religionis articulos. Novit nullo alio fine me Medicum scribentem historiam morbi alicuius fontici, qui me ad ipsum limen Aeternitatis adduxerat; qui mihi per paucas illas horas quae vitae superesse videbantur curam animae iniunxerat quam seuerissime; qui cum sanitate in gratiam redeunt meditationum theologiarum memoriam perpetuo refricabat; nouit inquam, me nullo alio fine proclivem fuisse in hanc *μετάβασις εἰς ἄλλο γένος* quam ut moribundi hominis cogitata quae Eruditum et Medicum decent publice significarem, atque simul monstrarem liquido, Lutheranos si sine vi vlla sacris literis illata id remouerent a Mysterio S. Eucharistiae, quod vere removendum est, a Reformatis insimulari minime posse, quod in doctrina sua excessu fidei peccent, atque admittant aliquid sanae rationi contrarium, sibi que ipsi contradicens. Ecce vero tale quid aggredi non ausus essem, ego, qui Sinu Ecclesiae eiusmodi foueor, quae nullam unquam obedientiam postulat in credendis, nisi accesserit convictio; quae omne contactum auerfatur, atque a conscientiiis vult abesse; quaeque ad normam S. Scripturae omnia permittit trutinare, bonumque tum eligendum et seruandum inculcat. Praeter haec omnia vero gaudeo
No-

Nomine Hominis Literati, pertinent igitur et ad me iura et immunitates in Republica literaria per vniuersum Orbem valentes. Non secus ac alii Eruditi intruor privilegio, in omnibus generibus scientiarum quas introspexisse utcunque mihi videor, proferendi publice sensa animi mei, asserendique vel negandi aliquid, maxime quando sobrias cogitationes proferens easdem vltius edisserere, corroborare, atque mascule defendere contra secus sentientes mihi confido. Neque cogor acquiescere in nudis oblocutionibus eorum qui falsa me docuisse gratis causantur, nisi accesserit demonstratio, quin demonstrationes suggerentibus incumbit ferre patienter earum mihi oppositarum examen, an nempe precario quid sumant, supponantque haud supponenda. Imo verum, DEO sint grates, tantillulum virium mentalium quod eius beneficentia mihi elargita est, suffecerit trutinandis Religionibus Medicis omnibus, eoque me tandem deduxerit, ut verissimam amplexus sim, praxinque haud omnino infelicem secundum eius dogmata exercuerim haecenus, ad inquirenda religionum christianarum divortia id non minus mihi impendendum esse duxi. Maximopere hinc obligatum me sensi intus, ut assequer cognitionem genuinam methodi meddendi animam respicientis, quae ex natura

tura

tura sua infirma est et languens, et aegra, remediisque moralibus et theologicis indiget, meae potissimum curam habens, alias diuini Verbi Interpretibus sanandas et firmandas relinquens, ad exercendos actus ministeriales haud evocatus. Omnes autem hi conatus quousque sese extendi patiantur, nullae certe invasiones in campos Theologorum habebuntur aequis et iustis rerum arbitris, dumque Christum Servatorem potiora sua Miracula quae praestitit in terris commoratus, edidisse sanatione desperate aegrotantium sacrae paginae doceant, licebit omnino pietatem sectantibus Medicis ad Christum Medicum propinquior accessus, methodique qua animas a morte aeterna vindicatas vult, pia et religiosa contemplatio. Largiuntur omnium Ordinum Literati, dari inter scientias cunctas quibus discendis & poliendis homines insudamus, perpetuum nexum, mutuumque omnium erga se invicem relationem, ita ut beneficio unius excellentior reddatur altera. Ea propter igitur non ut mos Artificum sellulariorum Opificumque est, ad Literatum una illa cui sese dicavit praecipue, spectare reputanda est, sed si haec saltem ab eo haud posthabeatur, aliarum etiam cognitioni studere potest, ut Veritatis strenuus sectator huius ubique simplicis et unius, in omnibus scientiis summum

imperium edifcat. Toties sane eapropter Medici et Iureconfulti laudant Oratores e suggestu Verba facientes, quando textum sacrum explicaturi vel pro conuictione Auditorum suorum, vel pro impetranda eorum attentione, ex Antiquitatibus Graecis et Romanis, ex iure naturali et civili, ex Anatomia et Physiologia mutuantur nonnulla ad scopum thematis facientia; quin mirantur ipforum artes, non omnibus imitandas quando ex Historicis, Poetis, Philosophis Gentilibus loca seligunt exquisitissimo studio, atque christianis sacris adaptant.

§. 4.

An igitur dedeceret Medicum Christianum scriptorum suorum folia quaedam *Id licitum sibi reputant alii.* destinasse considerationibus, non sane dedecori, sed potius honori et tutelae suae Religionis inservientibus; Lectoresque nil tale opinantes et sperantes perduxisse ad meditationes pias, quas frontem libelli contuitus nemo sibi nascituras expectasset. Ego certe inter Medicos qui ita agere consuevere, primus ab ignaris saltem haberer; Virorum quippe Erudissimorum et Theologiae et Medicinae dedissimorum, (quanquam forte si iudicii aciem qua pollebant, meae comparem, non passibus aequis) lego Vestigia; quos omnes

omnes longo catalogo hic indigitare meo instituto omnino repugnaret. Silentio illos Autores lubens praetereo qui de Christo Medico, de sudore Christi sanguineo, de morbis biblicis, de morbis senum a Salomone indigitatis, data opera scripserunt; namque de his asseri posset, quod saltem id petierint Medici ex S. bibliis, quod ad Medicos pertinet, quodque sua reliquerint Theologis. Prouocabo potius ad magnum illud Helvetiae decus Illustrem *Scheuchzerum* qui Physicus & Medicus omnem scripturam sacram explicauit, multamque eapropter Gratiam apud Theologos iniit, quanquam habeantur hinc inde, quae omnium assensum prima fronte obtinere posse, haud videbuntur. Neque obliuiscar Viuentis adhuc Cl. Halensium Professoris *Alberti* cuius scripta theologicis disquisitionibus adeo referta sunt, ut passim physica & medica argumenta desiderare Lectores, atque prae theologicis exoptare debeant. Laudare quoque hac occasione debeo Cl. *Sommerum* dum uiueret Celebrem Landeshuttae in Silesia nostra Medicum, qui Animi sui refectioni dedit Versiones Germanicas scriptorum theologicorum, ex Anglorum idiomate. Verum forte Medicorum nullus adhuc ingredi ausus est Mystera fidei? Ego horrens illos qui scelerato affectu impugnare ipsa aggressi sunt, neque

neque enumerare volens omnes, qui pio animo eadem fuere contemplati, unum producam *Fridericum Hoffmannum* Praeceptorem olim meum, qui in *Summa Religionis Christianae* quam edidit, de omnibus fidei articulis intelligibili et facili modo egit, non vt ipse scribit, scholasticis et res claras magis obscurantibus et ambiguis terminis ac subtilibus distinctionibus usus, atque elogium id fuit promeritus, vt Catalogo Medicorum-Theologorum inferretur. Neque obfuere ipsius honori et Christianismo lites, quas iunior olim habuerat cum Theologis Ienensibus, cum vesanos fossores thesaurorum vigilia ante festum Natiuitatis Christi fumo carbonum ex rationibus physicis suffocatos doceret, quos illi supernaturali virtute diuinaequae Vindictae permissu a Cacodaemone enectos contendebant. Ego paterno affectu dilectus ab Eximio Viro discipulus, vt in aliis ita et hic vestigia ipsius premere allaboro, cumque ea mihi contigerit felicitas, vt vindicando publico scripto Religionem, contra impudentem eius Obtrectatorem de la *Mettrium* cum Anima totum hominem in Machinam conuertere molitum, assensum et applausum magnorum Theologorum et Medicorum affecutus sim, nunc quoque nullus timeo, fore vt per Cogitatorum meorum de S. Eucharistia, Augustanae Confessioni et

B libris

libris symbolicis, si rite pensitentur, haud repugnantium culpam, atro carbone nomen meum notetur, famaeque meae indelebilis macula inuratur. Atque ut illi pro Viribus consulam, sententiae meae innocentiam et rectitudinem si omnia mea verba bene intelligantur iam accuratissime mihi commonstrare animus est, omnibus sine exceptione Eruditis a praedictis liberis. DEVS quem fontem gratiae et veritatis supplex imploro faxit feliciter.

§. 5.

Si libelli de Cholera 25. et 26. prorsus inson-tes. Ex tribus illis §is libelli mei *de Cholera* huc facientibus (namque reliqua eius moles omnis, nil continet, nisi ad Medicinam spectantia, et ad specialio-rem morbi historiam) vigesimus quintus, et vigesimus sextus nil habet sine dubio, quod Theologis nostratibus displicere posset. Namque in illis affirmo, quod Medicus de Vita corporis humani, de sanitate eius, de morbis et de medendi methodo nil credam et admittam quam quod congruum sit illius structurae, legibusque motuum in corpore hoc obuiorum, quod tanquam primum tomum Magni illius libri Naturae considero. Affirmo porro, quod respectu Vitae et Mortis, Sanitatis, Morborum, Sanationis Animae nil verum reputem, nisi legatur in Libro Gratiae, Verbo

Verbo scripturae reuelato. Concedo dein lubens mysteria fidei, eaque assero nos intelligere haud posse, nisi quousque in Scriptura nobis reuelata sunt; hortor saltem Christianos rationales, vt sibi a rudibus et indignis conceptibus caueant. Laudo deinceps puritatem antiquae Ecclesiae, quae temporibus Christi et Apostolorum propior erat, quanquam illam non ad Seculum VIII. usque prorsus intemeratam mansisse probe norim. Venio dein §o XXVI. ad faciem antiquam Eucharistiae, ipsamque proludentibus licet Patribus quibusdam a quarto Seculo, tamen nono demum seculo ita immutatam esse assero, vt hic vera doctrinae hodiernae Reformatorum et Pontificiorum incunabula Radberto et Bertramo Parentibus quaerenda sint, ad Auós et Atauos usque retrogredi nolui. Noto porro, aliter sensisse primorum Seculorum Patres, (quos inter tamen Clementem Romanum fablestae esse fidei indicaui) Nouitatesque duorum illorum Monachorum sensim increuisse; Magnos Religionis Christianae a quisquiliis Reformatores Lutherum et Zwinglium qui in tot aliis articulis conueniebant, in Eucharistia non conuenire potuisse doleo; Caluinum aliquando Lutheri Sententiae fuisse propiorem, quamuis deinde Zwinglio plus dederit, atque capropter interdum ipsis Calvinianis di-

splicere assero ; Tandem nostra asserta Verbis Christi, doctrinae Apostolorum et primae Ecclesiae ritibus, prae Reformatae et Romanensis Ecclesiae placitis conformia esse laetor. Sane qui in his omnibus Lutheranus quae Ecclesiae nostrae honori sunt, et praerogatiuam eius commonstrant, aliquid inuenire sibi videtur, quod taxari mereatur, is hospes est in sua Religione, omnique Historia Ecclesiastica, cumque tali Antagonista non congrederer vnquam, sed hucusque a Nullo Eruditorum Theologorum nostratium contradictiones me expectandas habere, satis intelligo atque conuictus sum.

§. 6.

§.27. lapis
Offensio-
nis. Ratio-
nis usus
cautus per-
missus in
Religione,

Progredior vero ad §um libelli mei XXVII. in quo forte sub verborum coloribus venenosi quid delitescit, subque herbaceo virore oculis placente horridus anguis latet. Suscipiam omnium eo contentorum Examen tali rigore, ac si non me ipsum, sed peregrinum plane auctorem haberent. Dum de S. Eucharistia tracto, omnis rei cardo hic vertitur, in reali praesentia corporis et sanguinis Christi, quam Lutherani nos affirmamus et vrgemus. De ea disputationes durarunt a nono seculo vsque ad hunc diem. Notum est Romanenses in ea versari sententia per

per consecrationem panem et vinum transubstantiatione mutari in corpus et sanguinem Seruatoris; Reformatos et inter eos paulo rigidiores significationem saltem et figuram absente corpore et sanguine admittere; Nostros vero Theologos Lutheranos plerumque contendere insistendum esse vnice verbis Christi Testatoris *Hoc est Corpus meum, hoc est sanguis meus* rationemque cum omnibus suis ideis et conclusionibus hoc vel illud dubium obiicere machinantibus, ab ingressu in hoc mysterium cohibendam esse; quanquam, quod obiter noto, non semper ita sese gerant, sed explicationibus et demonstrationibus suis, dubiis interdum ipsi occasionem praebeant. Non negauero vnquam, fidem valde simplicem, imo vero etiam interdum sat rudem saluti animarum neutiquam officere, satque multis saluandis sufficere, surgentibus multis illiteratis et rapientibus coelum; quin opus facillimum haberi, non Eruditis imbecillitateque rationis natura laborantibus, aut naturales eius dotes perpolire prohibitis, ita magna tranquillitate acquiescere; Neque ignoro multos pigritia christiana torpentes in pia simplicitate gloriam quaerere, rationisque obsequium DEO debitum otiosae suae focordiae in inquirendis, vt decet, rebus diuinis praetexere. At vero cum Reuelatio et Ratio unum eundemque Veneren-

tur Autorem, qui unam in alterius detrimentum et confusionem elargiri neutiquam potuit, diu hoc dederunt Theologi Philofphi Illuftri *Leibnitio* myfteria fidei fupra rationis vires euecta, nil tamen continere, nec continere poffe quod contra rationem fit, et cum ea pugnet. Quare ego femper conuictus fui, licet temerarium et abfurdum fuerit pofituum indagare et explicare velle myfterii ingenium, tamen licere rationi negatiuam explicationem, et remotionem omnium quae adiecta myfterio id efficerent, vt vere myfterium effe defineret, quemadmodum a myfterio S. S. Trinitatis ratio prudentiffime amouet ideam Personarum. Magna fcilicet differentia ftabilienda venit, fi ita mihi loqui fas eft, inter rationem rationalem et delirantem; inter rationem fanam et aegram; illa quippe dum nullo vitio laborat, dumque intemerata permanet, fibi ipfi terminos praefcribere et figere nouit, quousque progredi fibi liceat, quousque volente DEO ipfo, qui cultum rationalem ipfe fibi depofcit, progrediendum fit; et vbi tandem gradum fiftere, atque fe fubiicere obedientiae fidei, humilis et limitum virium fuarum confcia debeat. Haec cum ita fe fe habeant, neque temere negari queant a quopiam, firmiter conuictus fum, exigere DEUM ipfum, ab homine Erudito cui fubtiliori mentis acie

acie introspicere dedit scientias salutem temporalem sui et proximi respicientes, vt vires suas mentales, vt nervos animi omnes ad proximiorum cognitionem DEI, eius essentiae, operum ipsius ordinisque salutis nostrae intendat. Namque *quisquis lactis est particeps, is rudis est sermonis iustitiae: infans enim est. Sed perfectorum est solidus cibus nempe horum qui propter assuetudinem sensus habent exercitatos ad discretionem boni pariter et mali. Hebr. V. 13. 14.* Eapropter ego nunquam statuere desinam, incumbere Literato vt neutiquam ex impresso a teneris et profundius radicato praeiudicio, connatam suam Religionem veram reputet, sed potius de eius veritate dubitans omnes rimetur, cumque omnes sectae christianae habeant Veritates inter se conuenientes, vt trutinatis dissidentibus a se inuicem, illam Religionem aut seruet, aut missa sua connata eligat, quam verissimam diuturna et operosa inquisitione deprehendit; quin cum Verissima forte suis adhuc defectibus, non culpa Scripturae, quae vnica credendorum et faciendorum norma est, sed interpretum vitio laboret, vt illos minuere pro viribus conetur, siue ipse Theologus sit, siue minus. Ita enim tandem robor et aes triplex circa pectus habiturus sciet, in quem credat, ita certitudine de sua fide plenus ipsam

feruaturus est constanter, et confitebitur vbique; dedecet enim opinor Virum cognitioni veritatum omnem suam vitam impendentem fluctuare in theologicis, veritatumque sine exceptione omnium nexum non perspectum tenuisse, cum omnes aeternae sint, atque ad unum centrum suum dei sapientiam, ex quo proficiscuntur, iterum omnes coniunctim tendant.

§. 7.

*Propositio-
nes funda-
mentales se-
cundum
quas cogi-
tata Aucto-
ris diiudi-
canda.* Haec postquam ita praemisi, ad alterum imputatae mihi culpaе momentum accedo, quod unicum certe ita sese si haberet, vitio mihi prima fronte verti posset, quod vero purissimum et sincerum valde declaraturus sum liquido, modo Verbis quibus usus sum, iusta permittatur explicatio, iustusque tribuatur significatus. Dolendum in genere est, inter Eruditos, quando inter ipsos adeo saepe nulla intuitu rerum vera datur discordia, non raro omnem controuersiam in logomachiis consistere, sique id mali genus Theologiae contingat, non possunt non millena infortunia inde enasci: docuit hoc abunde tristis omnium temporum historia. Verba nostra vere signa sunt nostrarum idearum et cogitationum, illorumque ope imponimus rebus singulis suum nomen, nomineque determinamus peculiarem significatum; inferuiunt ergo

ergo nobis verba et vocabula ut res omnes a se inuicem segregemus, quarum vna praefens alteram necessario excludit. Postquam igitur affirmavi, et quidem quod statim notari volo, non sine consensu nostrorum librorum symbolicorum Theologorumque Aug. Confessione ad dictorum, in S. Eucharistia in qua praesentiam Corporis et sanguinis Christi nunquam negaturus sum, *non adesse illud naturale fibrosum et osseum corpus quod servator noster gessit ambulans in terris, neque illum sanguinem rubrum quem habuit in arteriis et venis ex alimentis et potulentis vi viscerum elaboratum, per leges humanorum corporum*, idque ipsum assertum extra controuersiam locandum mihi sumserim, praemittendae mihi quaedam sunt propositiones fundamentales, inconcussae veritatis, vt significatus et intellectus vocum omnium, quibus usus sum, accuratissime determinetur. Ita enim constabit spero, quicquid etiam periculosi meis cogitatis inesse visum sit haud paucis, me nil statuere aliud, nil urgere aliud, quam quod ipsa nostra docet et urget Lutherana Ecclesia; saltem me maiori perspicuitate, maiorique verum rotunde eloquendi libertate usum esse, quod ipsum in scriptis meis Medicis ita facere ubique solitus sum. Sequentes igitur Positiones dicendis in sequentibus

B 5

prae-

praemitto, quas ab Omnibus Eruditis mihi concedi postulo, cum Vniuersales sint, et a nemine in dubium vocari queant, nisi ab ignaro illarum Veritatum, quas hodie Literati omnes unanimi consensu euidissimas largiuntur.

I. Res omnes, quae in sensus nostros incurrunt, quaeque his mediantibus nobis ideam nasci faciunt, porro quae insita motrice vi sunt praeditae, atque in quibus motum aliquem animadvertimus, vocamus *Corpora*.

II. Ex eiusmodi Corporibus Mundus Vniuersus est compositus.

III. Nexus ingens totius Vniuersi Corporei, quod Mundum vocamus, quodque continuis motibus in se invicem agit et operatur, vocatur *Natura*.

IV. Ergo *corporeum* et *naturale* vocatur id, quod per insitas suas vires, secundum certas leges concreatas movet et movetur, atque in sensus nostros incurrit.

V. Cum Spiritus tanquam substantia sentiens, cogitans, ratiocinans, volens, non cadat in sensus, neque legibus motuum in suis operationibus sit subiectus, sed plena agendi liber-

libertate polleat, patet corpus et spiritum esse entia a se inuicem prorsus et e diametro distincta, ita vt proprietates et affectiones essentialis vnus, excludant proprietates et affectiones alterius.

VI. Corpus constat ex materia, Spiritus existit sine materia, id ergo quod spirituale est, non est corporeum et contra. Eapropter in Philosophicis doctrina de Spiritibus vere non ingreditur doctrinam de corporibus siue Physicam, sed tractatur in Metaphysica, itemque Pneumatologia vel Psychologia, in quibus simul differentia creatorum Spirituum et Spiritus summi non creati, sed ex se et per se existentis ab aeterno, docetur.

VII. *Supernaturale* est id, quod ad Naturam, eiusque vires motrices, atque corpora quibus hae inhaerent non pertinet; quodque sensus nostros non ferit, insuperque ex materia et motuum legibus cognitis, sese haud explicari patitur.

VIII. Sensationes fiunt per certa organa nostri Corporis, per oculum, per aurem, per cutim; in haec organa quando contactu suo agunt corpora

pora naturalia vel immediato vel mediato, motus mutationem in iis producant, a qua omnes adeo variae, semperque tamen determinatae sensationes.

IX. Ad Proprietates essentiales Corporum quibus positae haec ponuntur, pertinet Extensio, Soliditas vel Impenetrabilitas, Gravitas, Divisibilitas, Mobilitas, Inertia, Figura, Superficies, a qua resultat corpori non inhaerens color.

X. Corpus quod nostrum vocamus Toti Vniuerso in eo conuenit, quod sit extensione praeditum, cui indiuo nexu adhaeret impenetrabilitas, diuisibilitas, figura, proprietates quae a corporis cuiuscunque prima notione auelli nulla ratione queunt, nisi pereunte vera extensionis idea.

XI. Ad diiudicandam praesentiam alicuius corporis naturalis, vel corporei cuiuspiam, non opus est, ut omnia sensuum organa mutationem ab eo patiantur, sensationi et ideae excitandae inferuituram; unum affectum fuisse sufficit. Vbi vero nullum ex omnibus Organorum sensoriorum afficitur, ibi negare licet, corpus aliquod vel aliquid corporei praesens esse.

Nemo

Nemo obiiciat, dari corpora naturalia subtilissimae materiei, quae praesentia sunt in Natura, suamque tamen praesentiam sensibus non manifestant, vt materia electrica, liquidum neruosum, effluvia magnetis etc. dico enim effectus talium corporum naturalium incurrere in sensus, nascique phaenomena sensibilia, a quibus ad praesentiam talium corporum subtilium concludere tuto licet, licet ipsa sensus fugiant. Noto vero simul, id corpus naturale quod semel fuit sensibile et palpabile semper esse debere visibile et palpabile, quam diu id idem illud immutatum corpus manserit.

XII. DEUS erat, vel potius DEUS est, antequam Natura cum omnibus suis corporibus existeret. Est ergo ipse extra naturam, omnesque vires ipsius extra Naturam existentes, supra naturam extensae sunt. Est ergo, etiamsi nulla existeret Natura. Igitur DEUS est supernaturalis.

XIII. Mysterium est id, cuius existentia debetur causis extra Naturam positis, ideoque vltra vires sensuum humanorum et intellectus humani euectis; atque per actionem et nexum

xum corporum naturalium haud explicabilibus.

Largiri possum dari etiam Mysteria physica; mysterium vero physicum est id, cuius existentiam per phoenomena in sensus incurrentia scimus, causis interim ob subtilitatem et agendi modum sensus nostros fugientibus, ita aestus maris, vis magnetis qua ferrum attrahit, actio musculi, operatio opii et mercurii possunt dici mysteria physica, e quibus tamen multa iam intelligimus, vel intelligere incipimus hodie, quae Veteres sub qualitaturn occultarum nomine latebant prorsus. Multum vero distat mysterium metaphysicum vel theologicum a physico, nam in illo nec existentia nec causa per ulla phoenomena in sensus incurrit. Satis vero patet ex his Mysteria theologica cum sint supernaturalia, nil naturale vel physicum posse ingredi.

XIV. Miraculum est effectus in sensus incurrens, sed contra omnes leges naturales corporum eueniens, ideoque id ad solum DEUM eiusque vires referendum, a cuius solius libera Voluntate leges naturales pendet, quas itaque ipsi suspendere licet pro lubitu.

§. 8.

§. 8.

Forſan autem haec omnia dum ſtabi-
 lire molitus ſum, ex Newtonianis et Wol-
 ſianis Principiis Veriſſima, aliqui Lecto-
 rum meorum iam mihi obiecere, excepta
 Notione Miſterii et Miraculi, reliqua ad
 Philoſophiam et Phyſicam ſpectare, neque
 Reuelationi et religioni temere immiſcenda
 eſſe. His vero ne me progredi ulterius
 volentem diu morentur, ſtatim reſpon-
 deo, DEUM aequè eſſe Autorem Naturae ac
 Autor eſt Reuelationis, neque poſſe utram-
 que inter ſe pugnare cum Opera contra-
 dictoria in DEUM non cadant; debent ergo
 omnino conciliari poſſe, ſique aliquis ad-
 eſſe videatur diſſenſus, certiffimum eſſe,
 nos aut non intelligere Naturam, eiusque
 operationes, aut ſcripturam non rite inter-
 pretari. Scilicet Libri Naturae et Libri
 Reuelationis unus idemque ſcriptor eſt,
 iam vero ſcriptor humanus vitia intellectus
 commiſiſſe dicitur, ſi ſibi contradixerit, in
 duobus libris, an igitur tale quid cogitare
 licet de ſcriptore intelligentiſſimo, intel-
 lectus noſtri ſimul Autore? Neutiquam
 certe! ſed potius cum Illuſtri illo Medico-
 Theologo Hoffmanno ita in Aphoriſm-
 ſuis *Summam doctrinae Chriſtianae*, quam
 in ſuperioribus citavi, exhibentibus, ſen-
 tiente, omnino ſtatuendum eſt: *Lumen
 Reuelationis non deſtruere Lumen
 Naturae, adeoque Veri-*

*Illae a Re-
 uelatione et
 Religione
 non probi-
 bendae.*

Veritates quas per Reuelationem diuinam capimus, non contrarias esse Veritatibus, quae ex lumine Naturae fluunt, sed potius supra illud esse, vt lumen maius exaltet lumen minus, quandoquidem vnus idemque Autor sit Naturae et Scripturae.)*

Haec si vera fuerint omnia, veniam dabunt facile Theologi aequitatis amantes, homini a iuuentute sua physicis et medicis principiis innutrito, quae dum theologica meditatur venerabundus, eiurare tamen, et euellere animo, etiamsi id ardentissime exoptaret, omnino nequit. An pati debet, vt haec remorentur pietatis suae studium? an, quando enixe vellet, se dum cogitans S. Eucharistia utitur, nesciuisse interim, et obliuioni dare potuisse Physicam et Medicinam, a qua nulla salus aeterna, iniussas sibi quasi obuiam incedentes proprietates et leges corporum naturalium alias sibi imaginari potest? Sane dum ipsi per omnem vitam cum his res est, dum his ante accessum ad mensam Seruatoris et post discessum occupatur, an tum debet confundi, an potius anhelare et studere serio, ut utraque Veritates theologicas et physicas conciliet ita, vt neutra tollat alteram, Ita certe sese cum omni Philosophia gesserunt nostro Aeuo Theologorum sagacissimi, praeteriere enim per diuinam gratiam infelicia

*) aph. XIII,

felicia illa et obscura tempora, quibus Philosophia Ancilla Theologiae habebatur, quibusque religionem rationali considerationi subiicere, atque quousque licet intelligibili methodo explanare, improbum facinus habebatur, atque sapere audentibus religioni erat. Hodie certe non amplius seruum pecus habentur Philosophi, nec Theologiae Ancilla reputatur Philosophia, sed ambae habentur dominae, ambae amicae coniunctissimae, sororias manus sibi inuicem ad gloriam DEI amplificandam praebentes. In nostra maxime Ecclesia, multum nostro aevo valet ratio, ipsique soli acceptum referimus, quod multo maiori perspicuitate gaudeat Theologia; quod lumine suo illius ope accenso vel inuitorum et studio oculos claudentium aciem feriat coruscans; quod demonstrationum rigore argumentorumque ordine stringat et conuincat fortius; quod errores multo facilius reuellere norit quam lapsis Seculis. Atque nunquam certe immortalis *Reinbeckius* desideratissimus *Canzarius* summusque quem DEUS diu superstitem esse iubeat *Moshemius* theologicas Veritates concatenato adeo nexu proposuissent, assensuque omnium potiti fuissent, nisi Philosophicis Scientiis antea adeo probe fuissent imbuti.

§. 9.

*Sensuum
usus in Re-
ligionē.
Christus
fuit verus
sensibilis
homo.*

Docet interim, et monstrat accuratissime sanior Philosophia, quousque procedere queamus in cognitione rerum diuinarum. Omnis quippe cognitio et scientia humana incipit a sensibus, indeque natis ideis, ac ex iis emergentibus propositionibus affirmantibus vel negantibus, a quibus quasi per scalam ascendimus ad ratiocinia abstractissima. Ad earum rerum cognitionem, ad quae sensuum ministerio non deducimus, intellectus noster nunquam penetrat, sed subsistit eneruatus, et terminos suos agnoscit ipse. DEUS igitur cum extra Mundum existat, sensibus nostris incomprehensibilis, vires ipsius nosse, metiri, et diiudicare, nostro intellectui impossibile. Hic ergo desinit ratio, hic incipit fides; hic conuincimur de Mysteriorum existentia; quae saltem cognoscimus quatenus nobis reuelata sunt, nec capimus his corporeis vinculis irretiti. Hic ratio captiua ponit superbiam, fidei saluificae obsequiosa et obediens. Verum dum desinit ratio, vbi sensibus ducibus destituitur, non tamen exiit libertate sensibus vtendi, vbiunque potest, eorumque ministerio penetrandi in ipsam doctrinam de sacramentis, quousque ipsis penetrare datur, si saltem progrediatur cauta, et ea tenere ab iis haud abesse neget, quae prae-

praesentia vere et omni praesentia esse possunt, licet sensus praesentiam et omni-praesentiam non aduertant. Denuo hic prouocare possum confidenter ad ea, quae in libello meo, ex sententia non alicuius Philosophi sed magni Theologi *B. Rambachii* adduxi. Contendit nempe Vir hic summus, et affirmat, Sensibus externis et in consideratione sacramentorum fidendum esse, hocque pro vero constanter haberi debere, quod testimonium ipsorum semper et vbique demonstrat. Assuerat porro, equidem nobis licitum non esse, a sensuum ministerio depromere iudicium de rebus mere spiritualibus, de illis nimirum mysteriis, quae prorsus nil corporei complectuntur, veluti de mysterio S. S. Trinitatis, valere autem omnino iudicium ex ideis sensualibus natum, vbi de corporeo quopiam sermo fuerit, quamdiu sensuum organa saltem bene comparata fuerint. At vero quid opus est, vt prouocem ad Theologum Magni Nominis? prouocare possum fidenter ad Christum Seruatorem ipsum, qui vsum sensuum, in sui ipsius praesentia diiudicanda non permisit saltem, sed postulauit. Cum enim post Resurrectionem suam accederet ad discipulos, illique existimarent sese videre Spiritum, ipse autem illos de vera sua corporea praesentia vellet conuincere, dicebat illis *Lucae XXIV. 39. Videte Manus*

meas et pedes meos, quia ego ipse sum. Contrectate me et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicuti me videtis habere. Atque quomodo Christus aliter potuisset sese gerere? an enim Mundum ingrediebatur eum in finem, vt sensus falleret; vt vim inferret rationi humanae, sine qua omnis Cognitio DEI, cultusque omnis diuinus perit et aboletur; vt naturam vel tantillum immutaret aut confunderet; vt alium ordinem rebus naturalibus induceret; ipse λόγος, sermo, per quem Pater creauerat omnia, quae in coelis sunt et quae in terra visibilia et inuisibilia. Coloss. I. 16. Per quem omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil quod factum est; Iob. I. 3. an inquam Orbem terrarum ingrediebatur vt leges motuum corporibus in primordio existentiae suae concreatas tolleret, et antiquas eorum actiones, in semet ipsa, inuerteret? Quis Theologorum hoc ipsum asseruerit vnquam! Scopus certe vnicus, cur DEUS cum Patre et Spiritu S. hominem indueret, saltem erat ille, vt Mediatorem inter DEUM Patrem suum laesum, et inter nos Peccatores legum diuinarum transgressores, sese praestiturus Victima pro criminibus nostris immolari posset; quare opus erat, vt eum exinanitionis statum subiret, in quo Mors erat possibilis, adeoque vt indueret corpus humanum natura-
le,

le, et ex sua natura mortale. Eam ob causam quoad corpus suum quod assumerat totum sese subiiciebat Naturae legibus, licet earum cum Patre Auctor esset. Conceptus quippe Virtute Spiritus S. in Vtero Mariae exiguus foetus naturam humanam de Matris substantia assumebat, ex Maria nascendus *Lucae I. 35.* Fructus Ventris ipsius *Lucae I. 42.* Filius Dei factus ex muliere *ad Galat. IV. 4.* euolebatur indies, ulterius, effingebatur, et formam capiebat *Rambach Homil. in festum Annunciat. Mariae* nutriebatur, et crescebat aduoluto per vasa materna sanguine, atque vt *Hieronymus* ad Eustachium loquitur *Novem mensibus in Vtero expectabat, sustinebat fastidia, egrediebatur cruentus*, completis diebus parienti *Lucae II. 6.* nixibusque partus edebatur, prorsus iisdem vt alii infantes. Conspiciendus tum neonatus pufio, pertinebat ad Vniuersum corporeum, atque ita quemadmodum pueri commercium habent cum carne et sanguine, ita ipse similiter sese eorundem participem esse monstrabat. *Hebr. II. 14.* Erat quippe naturalis, totoque suo corpore sensibilis seu palpabilis et visibilis homo, similis aliis hominibus ac figura repertus vt homo. *Philipp. II. 7.* Augmentum corporis capiebat *Lucae II. 40.* vigilabat, dormiebat *Luc. VIII. 23.* plorabat *Luc. XIX. 41.*

appetebat et esuriebat *Matth. XXI. 18.* comedebat, bibebat, digerebat, atque viscerum Viscerum ex alimentis reparabat iacturam elementorum quam fluida et solida circulatorio motu fecerant, secretiones et excretiones solennes corpori humano experiebat, quare etiam defatigabatur, per motus voluntarios, atque quiete indigebat ut refocillaretur. *Iob. IV. 6.* Cute, carne muscolosa, pinguedine, ossibus ut nos indutus erat, sanguinemque cum nostro prorsus eundem in arteriis suis et venis gerebat. Sanissimus interim erat, nulli morbo subiectus, lineamentorumque in vultu ductu, ac membrorum omnium decenti proportione et conformatione spectabilis, hominumque omnium pulcherrimus. *Psal. XLV. 3.* Nulla vero alia ratione corporis intuitu anteibat nos homines; quantum attinet ad carnem, ex Patribus proueniens. *Rom IX. 5.* Fratris nostri Nomen haud detrectans. *Hebr. II. 11.* ex femine Dauidis oriundus. *Rom. I. 3.* suosque habens consanguineos ex communi quem cum iis habebat sanguine humano fatos.

§. IO.

*Non ob-
stante con-
iuncta sibi
Deitate.*

Bene vero noui Christianus, dum haec scribo, in Christo homine totam plenitudinem diuinitatis corporaliter hoc est veluti

veluti Animam in corpore habitasse. *Coloss. II, 9.* Neque mihi ignorantur illa omnia, quae de Communicatione idiomatum asserunt et urgent Theologi nostrates, Hominemque simul DEUM, DEUM simul hominem, filiumque Mariae simul filium fuisse DEI, scriptura doctus *Luc. I, 35.* credo; diuinitatemque ad humana idiomata appropinquasse, humanitatem diuinitate coruscasse nullus ambigo. At enim vero nihilominus illaesa reuerentia, quae Redemptori nostro sanctissimo debetur, asserere potero, quando de functionibus illis quae solum corpus eius respiciebant, illiusque vitam animalem, quaeque omnes successurae fuissent, si Christus nudus exstisset homo, atque quando de partibus solidis et fluidis motu suo successui functionum seruentibus sermo est, horum omnium considerationi et explicationi Diuinitatem neutiquam immiscendam esse. Idque tanto confidentius mihi licebit asseuerare, quo magis etiam quando ipsum adeo ut Redemptorem contueor, in ipsa S. Scriptura eum Mediatorem Hominem Iesum Christum vocatum lego. *1 Timoth. II, 5.* Vix auderem Medicus de summa exinanitione filii DEI quatenus verus homo fuit, verba facere, quae mea forent, Vererer quippe ne Theologis displicerem, trahere itaque potius huc volo ea, quae scripsit

Orthodoxus et Aug. Confessione addiditissimus *Augustus Pfeifferus* qui Christum *per illos triginta annos quos in terra trans-egit, veluti alto somnomersum habitantem in se quidem sed quiescentem Diuinitatem non sensisse, saltemque interdum quasi vigilare inciperet ut olim Simson radium aliquem diuinæ Maiestatis conspicendum praeuisse edixit.* *) Nisi vero omnia me fallunt praeter *ῥῆματα ζωῆς αἰώνις* qualia a hominum nemine unquam audita sunt, saltem radios tales diuinos in sensus eorum, inter quos versabatur incidentes de se sparsit, quando Miracula edidit, id est quando effectus praestitit, qui causis naturalibus et earum agendi legibus repugnabant; tumque homini sibi, et corpori suo naturali DEUM iungi docuit manifeste. His exceptis, exceptisque actionibus mediatoriis, actibusque illis omnibus qui ad munus eius regium, propheticum, et sacerdotale proprie spectant, quique ad Theologiam solam pertinent, coetera omnia si contuearis, fuit verus homo, et tanquam verus homo considerari potest, a Physicis et Medicis; horumque asserta corpus eius humanum solum respicientia, ni sacrae scripturae sint contraria, debent praeferi assertis Theologorum, nisi hi Physices et Medicinae

*) Im wohlbewährten Evangelischen Augapfel Art. III. homilia 4. p. 222.

cinæ simul fuerint exactissime gnari. Ne hic iterum mihi saltem patrocinari solus videar, pro me loqui faciam pientissimum et simul Physices peritissimum Medicum *Scheuchzerum*, qui certe per totum suum aureum Opus, quod Physicam sacram salutavit, mille documentis suam Venerationem erga DEUM testatus est. Is occasione sudoris Christi, sanguinei, quem pro Miraculo agnouit, licet fecus fenserint Medicorum quidam haud leuioris notæ, hæc verba notatu dignissima consignauit. *Redemptor noster erat utique miraculosus et fortis DEUS, sed tamen simul patiens omnibusque debilitatibus humanis subiectus homo, vtut sine peccato. In iis igitur quæ ipsi acciderunt dum pro nobis pateretur, uno oculo Deitatem eius, qua aptus reddebatur, ut sufferret passiones, quas omnes homines omnium aetatum non sustinere potuissent, altero oculo eius humanitatem respicere debemus, id est corpus eius debile, et sensibile humanum, cuius operationes et effectus omnes euenere secundum illum Ordinem, quem DEUS semel Naturæ indidit.** Haec distinctio si adeo in Miraculorum consideratione, de quibus hic agit Vir perspicacissimus attendi debet, quidni attendi debebit tunc, quando omne miraculum abest, et solus ordo naturalis

C 5

obti

*) Discursu ad Tab. DCCXX.

obtinere, eoque magis circumspecte fati-
 et serio, ne excessu quodam religiosae
 Pietatis quae aequè interdum ac defectus
 culpabilis est, digrediamur lento pede ad
 superstitionem, cui hac ratione omnino
 via panditur. Scilicet ipsi Theologi no-
 strates monent et inculcant, Unionem
 duarum Naturarum in Christo, ab omni
 mutatione unius in alteram, ab omni mi-
 scela utriusque et confusione prorsus fuisse
 alienam. Homo non fuit DEUS,
 DEUS non fuit homo, sed unio obtinuit
 utriusque; corpus mere physicum habi-
 taculum saltem se praebuit Deitati hyper-
 physicae, cuius radiis tamen simul coruscavit.
 Patet ergo et nos peccare, si
 DEUM concipiamus corporeum et physi-
 cum, qui Spiritus est incorporeus et hyper-
 physicus; et peccare aequè, si in corpore
 humano naturali legibusque motuum
 in eodem Natura obuiis aliquid ponamus
 diuini, quasi aliquam particulam Deitatis,
 licet haec deitas iuncta fuerit humano cor-
 pori, atque maxime interuentu animae
 humanae Redemptoris, cuius coetero-
 quin corpus, nil fuit aliud quam Machi-
 na, vt nostra humana corpora. Neque
 per ipsam vim assertorum theologorum
 de nulla miscela et mutatione duarum na-
 turarum admittenda, his quae elocutus
 sum aliquid decedit, quando, ubi de Re-
 demptore sermo est in S. Bibliis, promiscue

miscue folius Vnionis non separandae respectu, tribui DEO legimus, quae homini tribuenda reputaremus, hominique quae ad DEUM solum quadrare duceremus. Equidem *Iesum natum esse Bethlehemi* legimus *Matth. II, 1.* cum tamen nasci ipsi saltem tanquam homini competat. Ita *DEUS suo sanguine Ecclesiam redemisse* dicitur *Act. XX, 28.* quod de sanguine Redemptoris quatenus homo fuit intelligi debet. Ita *Princeps Vitae* habetur *interfectus Act. III, 15.* et *Dominus Gloriae crucifixus* *1 Cor. II, 8.* cum tamen Seruator non mortuus sit vt viuens DEUS, sed vt morti obnoxius homo; quemadmodum etiam *Filium hominis de coelo descendisse* legimus *Ioh. III, 13.* vnde saltem filius Dei descendisse potuit. Verum enim vero ne hisce phrasibus confunderemur, optime etiam cauit S. Scriptura, quando quae ad Deitatem quae ad humanitatem referenda sunt, seiunxit alibi et distinxit ipsa. Scilicet *Christum qui est in omnibus DEUS laudandus in secula, ex patribus venisse secundum carnem* *Rom. I, 3. IX, 5. mortificatum carne* *1 Petr. III. 18. filium dei esse secundum spiritum* *Rom. I, 4. viuificatum spiritu* *1. Petr. III, 18.* disertis Verbis testata est. Ecceur ergo, dum scriptura ipsa ita Physicis et Medicis patrocinator, hi ambigerent asserere, Christum quatenus Deum, non habuisse carnem

nem et sanguinem, huncque et illam, aequè male ipsi tribui, ac Deo sensu proprio tribuerentur, aures, oculi, manus, pedes, licet scriptura haec Deo interdum tribuat. Nunc autem si ulli alii, sane mihi certe optandum esset, ut haec omnia, quae bene perspecta tenent, Theologi, probe perpendant, antequam Medicos male applicasse Physicam et Medicinam queruntur, quando de Corpore Christi solo, et eius actionibus solis, ex inuictis principiis anatomicis et physiologicis philosophantur. In eiusmodi casibus certe, quando illi aliquid audiunt, quod ipsis contra deuotam reuerentiam qua excipiendus est sanctissimus Seruator, dictum, durumque auditu videtur, nil interest provocare, ad vnionem λόγος cum homine, namque σὰρξ λόγος nihilominus fuit caro mere humana, ψυχή λόγος non fuit sanguis diuinus, diuinitas non fuit carnea et corporea, absentia peccati spectat ad solam animam, non ad machinam Corporis, fatisque certum est corpus illud, quod mori potest, non posse esse aliud, quam simpliciter humanum. Si aliquis affere- ret et probaret vere, diuinitatem effecisse vt Christus haberet corpus suprahumanum, et plus quam naturale, aut in nonnullis ab hominum corporibus diuersum, tum saltem hinc inde aliter sentiendum esset de Christi corpore quoad solida et fluida,

fluida, sed quo minus id faciamus ipsa ut modo vidimus vetant S. Biblia.

§. II.

Atque id omne quod s̄pho antecedente edisserui, si coniunctim perpendere aequo animo voluissent Censores mei mitiores et rigidiores, ea quae de sanguine Christi humano putredini sine dubio obnoxio scripsi, certe non calamo mentem praecurrente, sed serio et maturo consilio, aliter spero interpretati fuissent. Posito nimirum omni horrore, mea verba non Christiano indigna, non profana, non blasphema, habuissent, Vulgumque fortuna et intellectu talem, ad quem omnia haec plane non spectant, correxissent potius, et in meam famam debachantem retraxissent, quam calculo suo adiecto, suo sensu abundare permisissent. Cogitent illi omnes qui laesi sunt a hac locutione, omnis criminis infonte, Seruatorem sanctissimum a primo momento quo post conceptionem diuina spiritus sancti virtute praelitam, nutritus est Mariae Matris sanguine, usque ad id momentum quo animam reddidit fuisse quoad corpus, verum et simplicem hominem; atque per omne hoc vitae suae tempus quod intra uterum foetus, et extra eum Puer, Iuuenis, Vir absoluit, ad mortem vsque, sine exceptione omnia de eius

corpo-

*Sanguis
Christi quo-
usque putre-
dini obno-
xius fuerit.*

corpore praedicari posse, quae praedicare licet de corporibus omnibus naturalibus hominum. Teneant vero iam probe perspectam Eruditissimi coeteroquin Theologi veram notitiam physicam et medicam vitae humanae, atque ingenium craeseos humorum, quorum cursu perenni vita absoluitur, atque breui mitius de me sentire incipient. Demonstravit *Stablius* Vitam esse Mixtionis animalis sua natura in putredinem cito lapsurae, conseruationem, per continuas secretiones et excretiones particularum illarum, quae in putredinem iam vergunt, beneficio motus circulatorii praestitam. Neque abhorrent ab eius sententia *Mechanici Boerhauius* et *Hofmannus*, consentiuntque Medici omnium sectarum, omnium regionum omnes, namque ne vnum noui, qui aliter statuatur. Si vero Christus fuit homo nobis in omnibus similis, an gaudius est corpore alius mixtionis? Nonne potius eodem modo, in Corpore Christi humano, ut in omni alio, vi vitalis circuli per vasa prouoluti, degeneratio humorum in putredinem vergens, sola exclusionem molecularum alcaliscentium, id est putrescere iam incipientium, persensibiles et insensibiles excretiones auersa fuit? Nonne accessu continuo noui chyli sua natura ad acescentiam proni, ut lac, perpetuo haec diathesis alcaliscentis prohiberi

hiberi debuit? Nonne ergo Christus eadem ac nos oeconomia vitali usus, gessit in vasis suis sanguinem continuo corruptioni putredinosae obnoxium? Nonne habuit cutis cribrum apertum, per quod transpiratione et sudore exiret tenue halituosum alcalescens? Nonne in eius renibus secretae a sanguine paulo crassiores quisquillae salinae et sulphureae? Nonne in hepate eius separata bilis fuit humor bili nostrae similis, id est humor inter omnes reliquos putredini quamproximus, semperque eapropter post officia sua praestita, e corpore eliminandus? Nonne tandem opus habuit Christus, vt chyli noui prouentu accedente condiret suum sanguinem, eiusque diathesin putredinosam ita inhiberet et auerteret? Quis nisi omnis Physices et Medicinae ignarus haec omnia negare auderet? quis quaereret an assumptione alimentorum, digestionem eorum, et conversionem in chylum vi viscerum opus habuisset Christus, qui perpenderit eum vere esuriuisse. Quaeso autem quid est esurire? seu sensum habere, qui appetat cibum? Respondeat ad hoc quaesitum Medicorum omnium Princeps *Boerhauius!* *Is sensus a benignissimo Creatore sapientissime datus est mortalibus, vt eos admone-ret de imminente periculo a putredine alcalina, quam humores nostri repetito motu concipiunt, cito destructuri corpus hu-manum,*

manum, nisi recente chylo et minus alcaliscente diluti mitigentur. Dicant Clarissimi Theologi an in Seruatoris corpore fuerint eadem causae excludentes famem, quam in aliis hominibus? si annuant, et alias ignorent tradere, concedant oro, toto Vitae tempore in humoribus ipsius quotidie innouandis dominasse imminentem putredinem. Atque imminens haec putredo sanguinis circulatorio motu inducta, sed et eliminatione particularum putredini proximarum et admiffione noui chyli per ipsum hunc motum praepedita, inuoluere necessario debuit necessitatem inchoandae verae putredinis in sanguine, si contrariae conditiones illis, quibus solis auertebatur, obtinuerint. Nempe prorsus eadem ratione qua sanguis noster naturalis, non motus per vasa, sed quiescens, stagnans, et extra ea effusus, cito vera putredine corrumpitur, id idem de Christi Seruatoris sanguine humano effuso ante mortem quacunque ratione, valere debet necessario, donec probetur contrarium, aliter enim vel huius phoenomeni solius intuitu sanguis Seruatoris fuisset potius liquor quivis alius, quam sanguis humanus, tali vero destitutus, vel sola hac consideratione Christus non fuisset verus homo, nihil humani a se alienum esse volens. Notent hoc obsecro Theologi quibus
 profa-

profanus habeor, consulantque precor Medicos quouscunque vel Religiosissimos, circa meam haeresin, sciantque nunc, ideam sanguinis humani sociam semper sibi habere ideam dispositionis ad putredinem, dum enim sanguinem cogito, cogitare simul debeo eius partes constituentes, earumque crasin naturalem, ex qua fluit diathesis alcalescendi; hanc diathesin alcalescendi si demas, non amplius cogitare possum sanguinem humanum naturalem, vna nimirum idea inuoluit alteram. Longe vero hic a me abest, nefaria et vesana temeritas negandi, cohibitione motus illius intestini particularum, qui naturaliter in sanguine stagnante extra vasa obtinet, quoque eius dissolutio et corruptio perpetratur, per miraculum cruorem illum e Corpore Seruatoris, per sudorem in Monte Oliuarum, atque per vulnera a flagellis et spinis elapsam, omnino posuisse defendi a putredine. Quis enim mortalium eo procederet Audaciae, vt id vel per somnium abnegare audeat? Fuit vtique Christus Seruator cum Patre suo et Spiritu S. DEUS Naturae Auctor, atque legislator Ordinis in Toto hoc Vniuerso; atque Philosophorum acutissimus suprahumano fere suo intellectu ad Angelicum propius accedens prae aliis Mortalibus *Isaacus Newtonus* cui naturam pene nudam quasi

D

fuis

suis Vestibus detractis contueri datum
 fuit, in explicatione aetiologiae legum
 naturalium nullam inuenit, nisi liberri-
 mam Voluntatem DEI. Anne igitur fa-
 cillimum fuerit DEO suspendere ad tem-
 pus legem naturalem corporibus inditam,
 ex quo solo momento rectissime Miracu-
 lorum a Christo praestitorum possibili-
 tatem et veritatem deducit *Comor in Euan-
 gelio Medici*. Dum exempli gratia Matth.
 XIX. 25. in maris fluctibus ambulabat
 Redemptor, saltem suspendere debebat
 ad tempus constantissimas aliter in Natu-
 ra leges Corporum Grauitati praescriptas,
 secundum quas Corpus leuius minori ni-
 xu fertur versus centrum terrae, quam
 corpus aequalis Voluminis grauius, ita
 vt corpora quorum Massa grauior est ae-
 quali massae aquae, in aqua tanquam li-
 quido specificè leuiori subsideant. Id
 omne sane suae potentiae relictum habe-
 bat Seruator, tumque suspenso per suam
 voluntatem hoc ordine naturali, poterat
 ambulare, neque poterat submergi. Ve-
 rum is effectus miraculosus per leges na-
 turae cognitae non explicabilis, sed iis-
 dem potius repugnans, cadebat in omni-
 um qui praesentes erant, sensus, vt alii
 plures, e. g. quando aquam abire facie-
 bat in vinum, quando procellas sistebat,
 quando varios aegros insanabiles sanabat,
 quando adeo mortuos resuscitabat; atque
 infu-

insuper omnes folerter in S. Scriptura notantur. Non vero proinde nobis licet pro lubitu Miracula fingere, atque de rebus Naturale Corpus Christi concernentibus statuere, quae legibus naturalibus aduersantur, quando S. Scriptura tacet; id enim in nostra Ecclesia haud receptum est, quae potius ab eiusmodi figmentis serio dehortatur. Sanguis Christi omni sua dote nostro fuit Analogus, alias ipse non fuisset verus homo; Sanguis quippe fons est omnium humorum humani corporis, promusque condus omnis iacturae quam perpeffa sunt fluida et solida corporis, verumque principium et fundamentum omnis Humanitatis. Si vero in his omnibus nobis non fuisset similis Seruator, etiam non mori potuisset per illas causas phycas, quae nobis mortem inducere aptae sunt.

§. 12.

At vero vere mortuus, et sic perfun-
ctus omnibus muniis, quibus sese deu-
uerat ad Mortem usque Amator ardentif-
simus Generis Humani, confecto que ma-
gno illo Redemptionis Opere, ponebat
hominem naturalem, siue definebat ha-
bere Corpus in omnibus nobis simile.
Namque Corpus eius contusionibus licet
vibicibus, vulneribus et vlceribus lace-

*Quousque**non.**Locorum**Scripturae**obstare viso-**rum iusta**explicatio.*

D 2

rum,

rum, sepulchro inditum cum omni sanguine qui in vasis supererat, per verum Miraculum quod negare piaculum, cum id praefagio suo testatus fuerit *Psaltes XVI. 10.* cum id legatur *Actor. II. 27. 31.* incorruptum perstitit, nullique putredini obnoxium tertio die resurrexit. Primo nempe a facta miraculosa conceptione momento quo induit *μορφήν δέλα* corpus naturale gestavit, donec immitteretur sepulchro. In eo incepit *μορφή Θεῆ*, ex eo resurrexit DEUS, indutus corpore supernaturali simplici, rudis materiae experte, quo apparuit discipulis, quo subito quandoque disparuit, quo tandem Regnum Coelorum ingressus est Victor peccati et mortis gloriosus, triumphaturus in aeternum. En dies Carnis *Hebr. V. 7.* siue Statum exinanitionis, cuius principium cum Theologis aliis supra laudatus *Pfeifferus* allegato loco ponit a momento primo post conceptionem, cuius finem collocat in sepulchro, in cuius tenebris incepit status exaltationis. A priori miraculis solis exceptis naturale remouere absolum, posteriori immiscere absurdum. Prior physico, posterior theologico oculo lustrari debet. Duobus vero statibus bene a se inuicem seiunctis, rite succedere potest Seruatoris consideratio, nihil irreligiosi nihil superstitiosi habitura. Non nego, si physico et medico oculo clauso,
theo-

theologico saltem vbique vti velimus, occurrere in S. Bibliis loca, quae non rite animaduertentibus pugnare videbuntur cum iis quae de sanguine Christi in statu exinanitionis valere debere asseneravi. Bene memini Verbis meis in libello de Cholera obuiis *sanguinem Christi sine dubio in putredinem lapsum fuisse, ut nostrum putredini obnoxium* opposita fuisse quae leguntur 1 Petr. I. 18. 19. atque eximia doctrina fuisse notatum, Petrum corruptibili (Φθαρτῶ) pretio cuicumque, etsi alioquin pretiosissimo, opposuisse hoc ipso nomine pretiosorem, sanguinem Iesu Christi, quo redempti sumus; adeoque ex lege oppositionis necessario sequi debere, non tantum nunc illum non esse corruptibilem, sed neque tunc cum effunderetur computruisse aut computrescere potuisse, vel debuisse. Verum licet leuissima sit mea in Graecis peritia, non ignoro tamen Φθαρτῶ vt vocantur aurum et argentum in textu sacro, non saltem significare *corruptibilia*, sed etiam *vana* et facile perdenda, quare et in Versione latina Φθαρτῶ haec dicuntur *res caducae*. Ita enim in ea verba omnia se habent. *Sciatis vos non caducis rebus (nequaquam corruptibilibus) velut argento et auro fuisse redemptos, sed pretioso Sanguine Christi, velut agni immaculati et contaminati.* Illum Vocabuli Φθαρτῶ

valorem, quem vernacula nostra lingua expressit per vocem *Bergänglich*, si considero, non bene video hic obtinere legem oppositionis; quando enim de corruptibili sanguine sermo est, innuitur destructio plenaria eius craseos, per motum aliquem intestinum cohaesionem particularum constituentium seiungentem. Metalla vero haec nobiliora aurum et argentum potius sunt incorruptibilia, hoc sensu, licet sint res vanae et res caducae, prestant quippe in quiete in calore quin in igne intensissimo fixa, nec in ea cadit motus intestinus qui naturalem mixtionem destrueret. Atque ob hanc fixitatem et incorruptibilitatem in igne, aurum in igne probatum constantis fidei symbolum habetur in sacris literis, quam preciosiorem auro *πολυ τιμιώτερον χρυσίς τῆ ἀπολλυμένῃ*, auro quod perit et perdi potest existere debere cupit Petrus *1 epist. I. 7.* Cum cura noto, nec hic nec in altero loco mihi opposito v. 18. legi Vocabulum *Φθορᾶς* vel *ἀφθαρσίας* corruptionis et incorruptibilitatis, vt ad Corinth. XV. 50. vbi manifeste ad *Φθορᾶν* caro et sanguis refertur, atque nec hunc nec illam tanquam corruptibilia Regni DEI haereditatem consequi posse a S. Paulo docetur. Mihi laico si in Verbis Petri superioribus *1 Epist. I. 18. 19.* quae repugnare mihi credita sunt explicandis
licue-

licuerit agere Exegetam, ita hoc dictum explanandum statuerem. Sanguis Christi physice consideratus non fuit pretiosior alio sanguine humano, nam ex alimentis communibus aliis hominibus elaboratus fuit, iisdemque elementis ac alius humanus constitit. Quodsi vero aliis respectibus variis de Sanguine Principis Hominis, qui subditis suis solatio et saluti est, dici potest, quod sit pretiosissimus, cur non infinites maiori iure hoc posset dici de sanguine Christi, quo licet mere humanus esset, effuso tamen pro nobis ita ut ab effusione mors sequeretur (nam in morte vnicus rerum cardo vertitur nostram salutem complectentium) redemit Animas nostras in aeternum a DEO abfuturas, et in gratiam nos redire fecit cum Patre suo. Cum igitur hoc ipsum opus Redemptionis nec per mortes innumeras hominum aliorum simpliciter talium, nec per omnes gazas huius Vniuersi posset succedere, hac consideratione sanguis Christi Agni immaculati sine peccato, fuit pretiosior omnibus Gazis mundanis, non ratione corruptibilitatis gazarum et incorruptibilitatis sanguinis, nam inter gazas et sanguinem hoc respectu nulla datur analogia et relatio physica, nulla corruptionis intuitu valet oppositio. Atque prorsus eadem ratione, si interpretatio aliorum locorum in S. Scriptura rite in-

fituatur, illa meis physicis explicationibus non contrariari elucescet, licet magno Zelo haud pauci existimati sint, me hominem leuis Animi minusque religiosum, turpiter illum Sanguinem Filii DEI putredini obnoxium statuere potuisse, qui nos emundat et lauit ab omnibus peccatis nostris 1 Ioh. I. 7. Apocal. I. 5. illum Christi per spiritum aeternum semetipsum immaculatum Deo offerentis sanguinem, qui purgat conscientiam nostram a mortuis operibus Hebr. IX. 14. Fateor sincerus, contremiscens et anxius percepi has variorum obiectiones; atque stetissem forte iis auditis catalepticus, vel cecidissem syncopticus tandemque mihi redditus, orbam omni pace animam poenitens inter fletus et suspiria reddere posse praeoptassem, ni si reuerentiam et Timorem DEI illibatam adhuc sensissem, in utroque cordis Antro. Summo Numini quod me nondum dereliquit, sint Grates, non adeo culpofum me sentio vt videor aliquibus: de Filii DEI sanguine docui in antecedentibus, quod non obstante hac denominatione, nihilominus considerari debeat tanquam humanus, per ipsa Theologorum dogmata; male vero ad vtrumque allegatum locum traheretur sanguinis Christi physica consideratio. Ponamus Christum Puerum aliquando sanguinis fluxum e naribus ex-
 per-

pertum, quem sanissimi Pueri experiuntur, sanitati magis conseruandae proficuum, quam morbosum, morbos enim omnes a Christo Homine abfuisse scio. Quis nisi superstitiosus et ad historias et traditiones Romanensium admittendas procliuis, huic effuso sanguini eam vim assignaret, ut eo abluti criminum suorum expertes inde reddi potuissent? ita enim et flagellis Christum caedentes furiosi milites eius sanguine effuso conspersi suis criminibus potuissent liberari. Nonne vero sensus facilis talis est: Passio et Mors Christi Mediatoris nobis impetrauit Remissionem peccatorum. Verum cum peccatum non sit res physica sed moralis, quis repurgationem et abluitionem physicam rei moralis statueret? quis subiectum peccati Animam sanguine mundandam et lauandam conciperet? quis conscientiam, internum iudicium nostrum de actionum nostrarum bonitate vel prauitate et mortua opera sanguine purificanda fingeret? Nonne vero si de repurgatione morali saltem sermo est, ea aeque succederet, per sanguinem Christi, siue hic hinc inde effusus ante Mortem computruisset siue minus, nam non saluamur quatenus sanguis effusus est, sed quatenus effusum sanguinem mors fuit secuta, et per eam nostrorum criminum expiatio. Quid officit Christo per spiritum aeter-

D 5

num

num sese DEUM immaculatum et hominem quoad Animam immaculatum Patri suo offerenti, hostium furore maculatum corpus, sanguisque effusus vel corruptibilis vel incorruptibilis. Sed supersunt adhuc alia Scripturae loca quae ego displicens Theologis Monitoribus humanibus et amicis quibus asper esse neutiquam volo, antea summa cum cura considerare debuissim, antequam de sanguine Christi nimis crassos et physicos conceptus publica scriptione euulgarem. Nempe Hebr. IX. 12. de Christo dicitur quod *non per sanguinem hircorum ac vitulorum, sed per proprium sanguinem ingressus sit semel in sancta, aeterna redemptione reperta.* Porro Hebr. XII. 22-24. verba habentur: *Accessistis ad montem Sion, ad Civitatem Dei viventis, ad Hierusalem coelestem, ad innumerabilem Angelorum coetum, ad concionem primogenitorum etc. et ad novi testamenti Conciliatorem Iesum, et ad sanguinem adspersionis meliora loquentem quam loquebatur sanguis Abel.* Quid ego ad haec omnia? Nonne confundar tandem, et erubescam? Sed meminerint illi qui me reprehendunt, me probe agnouisse et introspexisse limites in Consideratione Christi, eiusque Sanguinis, quos Physica et Medicina supergredi audebit nunquam. Licuit utrique Christum Hominem contueri nascendum, nascentem

tem

tem, editum in lucem, viuentem in terra vt hominem, atque ita morientem, licuit utrique ipsum comitari ad sepulchrum. Hic vero fixit pedem, et recessit lugens, vni vt ipsum adscendentem in coelos, ingressumque Ciuitatem DEL sequatur licet Theologiae. Haec explicet ingressum eius in Sancta, vel cum proprio sanguine vel potius per proprium sanguinem; haec explicet notionem sanguinis adspersionis, quam ambae illae non capiunt. Plane interim alium hic sibi concipiunt Physici et Medici sanguinem quam naturalem, qui in sui dissolutionem vergat, quique accessu blandi acescentis alimenti indigeat, maxime cum ipsa Biblia omne physicum a Coelo abarceant. Paulus quippe 1 Cor. XV. 50. disertè scripsit: *Hoc autem dico Fratres quod Caro et sanguis regni DEL haereditatem consequi non possunt, neque corruptio incorruptibilitatis haereditatem accipit.* Quando vero nihilominus Praestantissimis Theologis Sententia sedet, licet et non desint recentiori aeuo qui aliter statuunt, Christum sanguinem suum naturalem et animale, quem effuderat hinc inde homo patiens, dum resurgebat iterum collegisse, adsumsisse iterum, secumque omnem in Coelos transtulisse, de qua re Biblia tacent prorsus, atque saltem quod pace ipsorum dixerim, Sy-
stemata

stemata theologica loquuntur, doceant
 Oro discere auidos Medicos, nil admit-
 tentes nisi id quod in S. Scriptura legi-
 tur, an haec consentiat, quando semina-
 ri corpus Animale et resurrecturum cor-
 pus spirituale affirmat *1 Cor. 15, 44.* Id
 sane de Christo qui nobis aditum terreno
 homine seposito in Regnum Coelorum
 parans praeciuit, non minus valere debet,
 quam de Corporibus fidelium post resur-
 rectionem die nouissimo eum secuturis
 et coelestem eius imaginem gestaturis.
1 Cor. XV, 49.

§. 13.

*Transitus
 ad Eucharis-
 tiam.
 Praesentia
 non natura-
 lis, non sen-
 sibilis.*

His omnibus vero nunc vt decet ex-
 cusis, nullus ambigo, quin tuear denuo
 publice meam de S. Eucharistia S. Scriptu-
 rae omnino conformem sententiam, quam
 libello de Cholera stabilivi. Absit a me
 longissime vt Veram et realem Corporis
 et sanguinis Christi Praesentiam oppu-
 gnem, vel negem, quod nunquam mihi
 in mentem venit, nec venturum est. Sal-
 tem licere credidi, ut assererem Corpus
 Christi naturale, carnemque adeo eius mu-
 sculosam qua indutus fuit homo naturalis,
 sanguinemque rubrum quem gesit in vasis
 vi viscerum ex alimentis elaboratum, neu-
 tiquam pani et Vino vel inesse vel adesse.
 Sane qui contrarium statuere amant, pu-
 gnant certe contra omnia testimonia sen-
 suum,

suum, quae DEUS nullibi ponere iussit,
 querumque adeo magnam esse Autorita-
 tem ipsissimis Verbis Rambachianis mo-
 nuì, ut contra Romanenses panem et Vi-
 num oculis vsurpantes, et tamen post
 consecrationem reuentibus sensibus,
 corpus et sanguinem saltem adesse con-
 tendentes, ad sensus prouocare in hoc
 Mysterio liceat. Equidem mihi obiectum
 noui hoc argumentum a sensibus, saltem
 quadrare impugnandae Transubstantia-
 tioni Romanensium, de re corporea prae-
 sente et tot sensibus omnium obuia affir-
 mantium, quod obfit, cum Lutherani
 adesse vrgeant Corpus Naturale Christi
 θεανθρώπος, modo inuisibili. Sed ama-
 bo si argumentum a sensibus est validum,
 et iure deductum contra Romanenses,
 non aegre ferre debemus si aliquis eodem
 haud detorto, sed vt se habet, vtatur
 contra illos, qui praesentiam Corporis
 Christi naturalis vrgent. Namque cor-
 pus Christi naturale, sanguisque eius na-
 turalis dum viueret Redemptor, aequè
 pertinuit ad Corpora physica in genere,
 ac panis et Vinum ad ea pertinet: igitur
 si corpora omnia physica sine exceptione
 sunt res in sensus incurrentes, de omni-
 bus etiam sine exceptione asserere pos-
 sumus, vel esse praesentia vel absentia si
 nimirum in sensus incurrant, vel non in-
 currant. At vero corpus illud Christi
 naturale

naturale quod, dum in terra adérat *θεῶν ἰσχυρός* humanum prorsus palpabile erat, et in omnium oculos incurrebat, in Eucharistia non incurrit in sensus, ergo idem illud corpus naturale quod in terra gessit vere non adest; sed panis et Vinum incurrit in sensus ergo panis et Vinum vere adest, etiamsi transubstantiatus cum Vino panis in carnem et sanguinem dicatur, nam eadem ratione ac ante consecrationem, ita et post eam organa sensuum a pane et vino feriuntur. Vt igitur nil dissimulem, si sensubus in S. Eucharistia fidem habere nolumus, atque talia asserere quae eorum suffragio repugnant, aequè peccamus ac Romanenses, ea saltem differentia quod nos adesse aliquid dicamus de quo nullum phoenomen naturale sensubus percipimus, corpus naturale et sanguinem naturalem, illi vero abesse aliquid dicant panem et Vinum de quo utroque phoenomena sensus aequè ac antea afficientia affirmant, quod vere adhuc adfit. Namque quod probe obseruari volo, iudicii de absentia et praesentia Corporum Naturalium libertas aequè relicta est sensubus, in utraque aequè valet illorum testimonium. Atque certe dum adesse dicunt Theologi Corpus et sanguinem Christi, modo inuisibili, eo ipso omne visibile excludunt, ergo praeter voluntatem et tacite simul asserunt,

runt, corpus Christi naturale non adesse quoniam illud profus humanum, erat omnino visibile. Omnes vno ore reiciunt manducationem et bibitionem capernaiticam, vellem vero vt aliquis eorum mihi explicaret differentiam capernaitici et naturalis, ego certe nullam vido, igitur qui abesse vult capernaiticum ab Eucharistia simul quoque abesse cupit naturale.

S. 14.

Audio vero mihi occini perpetuo: *Verba in-*
 Persistendum et acquiescendum esse sim- *situationis*
 plici et deuota fide in verbis Christi *Hoc accurate*
est: neque ratiocinationi hic vllum locum *ponderata*
 esse relinquendum. Sed de libertate ra- *non repu-*
 tiocinandi etiam in mysteriis fidei, iam *gnant.*
 dixi opinor satis in superioribus. Verba
 Christi ita pronunciata quod attinet reli-
 gio sit Christiano cuiuis mutare in iis pun-
 ctulum vel literulam; de sensu autem eo-
 rum, deque mente Auctoris vt constet
 accurate, licebit puto trahere ad ea regu-
 las Hermeneuticas illas, quibus Theologi
 utuntur aliis in locis Verba Christi expli-
 caturi accuratius. Volunt vero hae regu-
 lae omnino, ut sensui verborum pro-
 prio tam diu inhaereatur quam diu is
 probabilior est improprio, sed vrgent
 quoque si contrarium contingat, statim
 hunc esse praefendum. Deinde incul-
 cant

cant Logici, Probabilitatem hermeneuticam explicantes, Talem esse mentem Auctoris, qualem non saltem verba inuenire videntur, sed qualem conditio temporum nec non Voluntatis et intellectus Auctoris esse permittunt; probabilitatem igitur hermeneuticam exacte respondere debere antecedentibus, et consequentibus eorumque omnibus circumstantiis. *) Atque in his omnibus consentiunt Theologi Exegetae, atque ita sese gerunt quando sensum Verborum Christi, Prophetarum, Apostolorum tradere et explanare allaborant. Haec omnia si nunc applicentur ad Verba Christi *Hoc est* statim dari debet, ipsum neutiquam dixisse hoc est corpus meum Naturale, huncque mentem nec in intellectu nec voluntate servatoris fuisse, omnia antecedentia et consequentia probant. Docet quippe tempus rei gestae, docent omnes circumstantiae, corpus eius naturale illaesum et integrum fuisse dum haec verba pronunciarer, atque post absolutam institutionem S. Coenae, demum lanienam expertum edi, sanguinemque hinc inde effusum bibi potuisse, manducatione et bibitione naturali. Non ederunt ergo naturale corpus non biberunt naturalem sanguinem eius
disci-

*) Videatur inter numerosos qui forte primus ad manus est Rudiger Philosoph. Sect. I. Part. I. Art. V. c. 5,

discipuli, neque opum habebat Aman-
tissimus Seruator, vt ipsis denuo suam
mentem explicaret, namque diu antea
cum in Synagoga capernaitica de se pane
coelitus profecto edendo locutus esset at-
que ipsi murmurantes et offensi hac locu-
tione, eam duram et impossibilem audi-
tu habuissent, illis dixerat disertis verbis:
*Hoc vos offendit? Quid igitur si videritis
filium hominis adscendentem eo vbi erat
prius. Spiritus est qui viuificat, caro
non prodest quicquam. Ioh. VI. 58-63.*
Sane aut fallor turpissime, aut Christus
hic summopere prospexit, ne postmo-
dum instituturus S. Synaxin, caperna-
itici aliquid, vel quod prorsus idem, na-
turalis aliquid esuri et bibitori panem et
Vinum benedictum, sibi fingerent disci-
puli, neque iam mouebantur amplius,
aut murmurabant, aut durum sermonem
habebant *Edite et Bibite. Hoc est!* de
mente Christi domini iam antea instructi.
Post Mortem Christi, ad hunc diem us-
que S. Eucharistia vtentes quod attinet,
illi quidem multo minus vesci possunt
carne Christi naturali; scilicet Christi cor-
pus naturale in mortis articulo adhuc su-
perstes, in ipso momento mortis; et in
sepulchro deinceps tale esse desiit, vt in
superioribus indicaui. Omnes igitur qui
de Corpore Christi naturali post eius
mortem loquuntur, vtuntur inani termi-

E

no,

no, nam ad hunc diem nullum amplius corpus Christi naturale existit, absonum enim iam esset existentiam Corporis Christi naturalis, ad quam olim hoc pertinebat ponere extra Naturam, atque non-enti dare attributa, atque assignare operationes; absonum esset statuere Christum reliquisse corpus naturale suum in terris, praebiturum S. Eucharistiae Materiem. Docent nimirum et euincunt fidei nostrae lutheranae articuli, Christum confedentem ad dextram Patris, et pro nobis intercedentem esse *Ἰσὸν ὁμοίων* gaudereque exuto corpore naturali, corpore simpliciiori glorificato. Si ergo praesens est Christus Pani coenae quod lubens agnosco, adest ipsi prorsus alio modo quam naturali, aut corpore simpliciiori glorificato, quo nunc gaudet. Atque qui hac sententia quam firmus adhuc teneo, peccare potuerim, prorsus non intelligo, cum ipsa formula Concordiae Art. VII. p. 7. in qua sensa animi sui exposuere Confessores nostri, non aliter statuat. Ibidem nempe de modo naturali nil legitur, sed tantum supernaturalis, coelestis, spiritualis incomprehensibilis, sacramentalis, inculcatur, quae vox posterior per se vacua futura, reliquas praegressas inuoluit. Ipse quoque *Hutterus* Patronus tutelaris meus verbis inde mutuo petitis *in explicatione libri Christianae*

nae

nae concordiae Art. VII. p. 633. ita mentem suam aperuit, quem eapropter tanto maiori fiducia possum allegare, cum eoque Orthodoxus habitus sit a nostratibus, ut Mallei Calvinianorum Elogium ipsi imposuerint. Precor vero iam per DEUM immortalem omnes Amatores Veri, ut considerent, An modus supernaturalis excludat naturalem an non? an spiritualis adesse patiatur, vel abesse iubeat corporeum? an minus? an incomprehensibilis ponat et inuoluat id, quod oculis vsurpatur et manibus palpari potest. Sane qui haec commiscere et confundere, aut adaphora omnia haec vocabula habere potest, ille abundet suo sensu. Mihi sufficit Cl. Pfeifferum ipsum quem propter duriores et feruidum cum Reformatis et Romanensibus Antagonistis agendi modum, prae multis aliis allegare pro me possum, vltro professum esse, Christum non adesse Eucharistiae Corpore illo visibili quali accumbat Mensae Hierosolymitanae.* Habeo enim sic omnia quae volo eaque in sequentibus vberius exequar, si enim illo visibili corpore non adest, non adest Corpore naturali. Aegre saltem fero, quod et corpore glorificato quali in Coelis inter Electos versatur, ipsum haud adesse statuatur, sed alio tertio supernaturali, namque inde

E 2

dolens

* Im Evangelischen Augapfel Art. X, Homil. I.
Pag. 547.

dolens animaduerto, quod aliter iam perspexeram, Nostrates Theologos Sapientissimos coeteroquin, in hoc argumento inter se non exacte conuenire. Sed haeci non ad me, qui solam praesentiam corporis Christi naturalem nego, nullam aliam.

§. 15.

Nulla praesentia corporis extensi et diuisibilis.

Poteram dum haec omnia ita mihi comparata habentur, vt impugnari iure prorsus nequeant, iam securus de bonitate et rectitudine mearum adfertionum acquiescere; sed iuuat Veritatem contueri diuersimode, cum a tergo et antrorsum, et ex omnibus visionis punctis considerata, semper maneat simplex Veritas. Age igitur vltterius dispiciamus! Solerter et curatius attendatur velim ad sequentia. Corpus humanum naturale, ipsiusque corpus humanum Seruatoris vt omnia corpora naturalia potest et debet considerari tanquam ens extensum; sine hac idea, nulla idea corporis Naturalis, extensum vero spatium inuoluit limitibus suis circumscriptum. An autem haec talia quadrarent ad corpus Christi quo potiuntur communicantes? Nullum corpus naturale potest circumscribi terminis alicuius spatii, atque simul implere spatium aliud, vel esse in loco alio. An vero in loco quodam quem occuparet Corpus Christi naturale concipi potest, tanquam alium locum simul

simul non occupans? Lutherus certe ipse toties damnauit eos qui loco inclusum fingunt corpus Christi, adeoque eo ipso factus est corpus Christi naturale non adesse in Eucharistia, nam in loco esse est affectio ab omnibus corporibus naturalibus inseparabilis. Quis vero Christum Θεωσσωπρον non vellet considerare tanquam ens infinitum, et omnipraesens, an autem infinitas et omni praesentia tribui possunt corpori naturali? Sed procedamus ulterius! Corpus omne naturale sistit aliquod totum, et est diuisibile in partes, suaeque ex quibus coaluit elementa, atque tale corpus gessit Saluator ambulans in terra, totum vero non distribui potest inter plures, nisi diuidatur in partes. Iam concipiatur corpus Christi naturale diuisum in minutissimas fibrillulas, sanguis diuisus in minutissimas guttulas, concipiatur numerus pene innumerabilis hominum qui ab institutionis S. Coenae tempore ad nostrum aeuum Eucharistia. vfi sunt, an suffecit corpus naturale cibandis tot Myriadibus Mortalium: Sed detur diuisibilitas in infinitum, an asseret Theologus aliquis sapiens, quemlibet communicantium capere partem corporis et sanguinis? Damnat Lutherus sententiam eorum qui contendunt corpus Christi posse esse in pluribus locis simul, nonne ergo condemnat diuisibilitatem eius, sed diuisi-

sibilitas est proprietas essentialis omnium
 corporum naturalium, nonne ergo Lu-
 therus ipse vi huius asserti remouet prae-
 sentiam naturalem et corpoream ab Eu-
 charistia. Iungatur adhuc huic conside-
 rationi diuisibilitatis inseparabilis Vnio
 diuinitatis et humanitatis Christi, ita vt
 nullius harum existentia concipi debeat
 sine altera, id quod adeo diligenter in-
 culcant nostrates Theologi, An diuini-
 tas patitur ideam diuisibilitatis? An sur-
 gere potest absona cogitatio de comestio-
 ne et bibitione Naturali Deitatis? Nonne
 ita non seiungendum ab homine DEUM
 faceremus Materialem? Nonne certo re-
 spectu deum immisceremus Naturae, qui
 extra eam existit atque nil tale cogitan-
 tes declinaremus ad horridos errores quos
 in famoso Spinozae systemate tantopere
 detestamur. Irascuntur forsán mihi Cor-
 dati Theologi dum haec legunt, sed ve-
 niam mihi illi dent Oro et Obtestor, quia
 coactus talia edissero, ut monstrem mi-
 ferrima consuetaria, ex assertionem prae-
 sentiae Naturalis Christi in S. Coena sua
 sponte quasi emergentia. Quomodocun-
 que haec mea excipiantur, qualemcun-
 que reprehensionem promereri videar ex
 sententia illorum, qui omnem rationem
 abesse volunt a Rebus fidei, id saltem cer-
 tissimum est me nullarum aberrationum
 a fide nostra insimulari posse, nisi earum
 simul

simul insimuletur Formula concordiae cum ipso Huttero. Namque si verba sumere licet, cum annexa iis per communem Eruditorum hominum consensum propria semperque sibi constante idea, contrariam ideam excludente, nil aliud doceo quam quod iam docuit Lutherus, formula Concordiae, et meus Hutterus, saltemque terminos quibus vsi sunt vt Theologi, seruato eorum valore explico Physicus et Medicus, iustumque iis significatum vindico, et conceptus quos ipsi termini exclusos volunt, distinctius excludo. Operae pretium est vt hoc fusius demonstrarem quam clarissime.

§. 16.

Afferunt cum formula Concordiae *Praesentia* Theologi nostrates, modum quo corpus *incompre-* Christi adest S. Coenae esse *hensibile,* *non descri-* *benda, hy-* *perphysica.* Iam id solum se comprehendere et describi non patitur, quod non incurrit in sensum, nam de illo nulla nascitur notio, cum e contra omne id quod sensus ferit, secundum mutationes quas parit in Organo sensus, et secundum ideas inde ortas, ita sese describi patiatur, vt similes ideae nascantur audientibus et legentibus. Quando igitur corpus illud Christi incomprehensibile quod praesens est in S. Coena non valet describi, non incurrit in sensum, si vero non incurrit in sensum, non est

corpus naturale. Non erro! addit videlicet formula Concordiae corpus Christi adesse *ὑπερφυσικῶς* seu praesentia supernaturali idque loquuntur omnes Theologi Aug. Conf. additi, nonne autem, nisi naturale et supernaturale habeantur pro uno eodemque, quod valde absurdum foret, supernaturalis praesentia excludit naturalem, adeoque omnes conceptus physicos de corpore et sanguine Christi. An tolerabilis est adfertio quam lego in diss. quadam Halensi sub summi alicuius Viri praesidio habita, contra Beniaminem Hoadly Episcopum Anglum, *Corpus Christi naturale omnino adesse in S. Coena, sed non naturaliter?* an enim idem potest simul esse et non esse? an ignis datur non igneus, lapis non lapideus, lignum non ligneum? an alia habentur corpora naturalia non naturalia? an fingi potest Natura legum suarum exlex? an fingi possunt corpora Naturalia his legibus subiecta et tamen simul extra et supra naturam euecta? an in intellectu diuino absolutissimo existunt et existere possunt contradictoria, quibus intellectus humanus vel mediocris offenditur? An forte licebit asserere praesentiam naturalem et supernaturalem simultaneam? primam ratione Corporis Christi quo homo est, alteram ratione diuinitatis ab humanitate inseparabilis? sed hoc dictu absonum.

num. Si nempe naturale praesens est Corpus Christi, debet se prodere per phoenomena, quibus omnia Corpora naturalia suam praesentiam produnt, si supernaturalis praesens est diuinitas, iam sibi iunctum habere nequit corpus naturale. Nonne enim hac ratione Christum e statu suo exaltationis ad Altaria nostra detraheremus ad statum pristinum exinationis? durante hoc enim aderat in terris naturalis homo, et supernaturalis DEUS, absoluto eo cessauit naturalis humanitas. Melius igitur omnino et Veritati conuenientius asseram ego S. Coenae adesse Christum et supernaturalem Deum et supernaturalem hominem qualis nunc est et mansurus est in Aeternum, in Regno Gloriam.

§. 17.

Atque huic asserto calculo suo iterum fauet cum Huttero formula Concordiae, quando Corpus Christi praesens in S. Coena tale esse dicit, quale expectamus nos in Resurrectione ipsi *σύμμορφον*. Sed resurrectio fiet fracto Orbe corruenteque in semet Vniuersa Natura, existientia ergo corporum nostrorum Christi corpori *σύμμορφον* inchoabit demum finita et cessante existientia Naturae; nunc si tali Corpore adest Christus S. Coenae quale nos habebimus cessante Natura, id non potest esse naturale, ergo necessario est supernatu-

*Praesentia
Corporis
cui nostrum
olim erit
σύμμορφον.*

E 5

rale,

rale, id est a nostro Naturali illoque etiam quod ante mortem gerebat Seruator penitus distinctum, igitur simplex et glorificatum. Atque id ipsum illustrat et confirmat S. Scriptura, nam secundum eam *Caro et sanguis regni DEI hereditatem consequi non possunt, neque corruptio incorruptibilitatis hereditatem acciperet* 1 Cor. XV, 50. ea propter talis erit Resurrectio Mortuorum. *Seminatur in corruptione, resurgit in incorruptibilitate, seminatur Corpus animale resurgit corpus spirituale* 1. c. XV. 42. 44. En Corpus naturale animale moriens, a spirituali resuscitando euidenter distinctum! Neque offendi debemus appellatione Corporis spiritualis, quasi id inuolueret contradictionem, namque corpus resuscitandum non mutabitur in spiritum, sed recessu suo a crasso corporeo composito, et simpliciore sua indole, magis saltem accedet ad simplicitatem spiritus. Atque tali spirituali corpore, posito suo naturali, induentur adeo non mortui, sed superstites etiam die nouissima futuri, viuentesque eidem ingruenti obuiam ituri. Namque *non omnes dormiemus, omnes tamen immutabimur, per extremam tubam mortui resurgent incorruptibiles, et nos mutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptibilitatem, et mortale hoc iduere immortalitatem, tunc mors*
ab-

absorpta erit in Victoriam. 1 Cor. XV. 51. 52. 53. 54. Prorsus autem eiusmodi, spiritali, immortalis, glorificatoque atque nequaquam naturali et animali corpore omnino quoque praeditum esse resuscitatum a mortuis et sedentem ad dextram Patris Seruatorem et Mediatorem nostrum Amantissimum Iesum Christum, dubitauerit nemo quia ex Coelis eius aduentum expectantium nostra Corpora humilia transfigurabit vt conformia reddantur Corpori suo glorioso. *Philipp. III, 20. 21.* Ex horum omnium consideratione si non appareat luculentissime Corporis Naturalis Christi in S. Coena absentia, quo olim saltem nobis similis erat, quodque iam non habet amplius nescio unde euidentior demonstratio peti debeat, cur enim ad exemplar eius transformaremur resuscitati aut mutaremur superstites die extrema, si similis adhuc esset suo Corpore in Coelis Christus Seruator, corpori nostro naturali. Cur Corpus Gloriam in Vita aeterna contradistingueretur Corpori Animalis vitae mortalis. *) §. 18.

- Difficile omnino et impossibile est, exacte determinare differentiam inter Corpus naturale moriens, et Corpus ad Gloriam resurrectorum; quam tamen admittere per effata biblica debent Theologi omnes. Sane quam diu vivimus, quicquid ab iis dicatur de elementis essentialibus nostro corpori a prima sua existentia, usque ad mortem immutabiliter inhaerentibus, ex quibus potif-

*Cibus et
Potus spi-
ritualis.*

§. 18.

His omnibus ad ipsam mentem Formulæ Concordiæ, Theologorum omnium Ortho-

simum resurrectionem Corporis explicant, vt alibi, ita in toto Volumine der Canzel-Reden, in quo a variis Magnis Viris possibilitas et Veritas Resurrectionis ex ratione et reuelatione docetur, satis tamen certum est nos perpetuo mutari. Immutata equidem nobis semper manet individualis forma nostri Corporis, sed semper aufertur vi circuli et affertur per chylum in sanguinem versum adeoque mutatur singulis momentis materia, licet ablata et allata elementa sua indole sibi sint prorsus similia. Quando ad partes simpliciores omnium corporum naturalium ex quibus componuntur, quousque per Physicam et Chemicam licet, adscendimus, sibi similis vbique deprehenditur simplicitas, saltem modus coalescendi et conformationis differentia diuersitatem facit corporum, vt puncta mathematica sibi similia, faciunt diuersas figuras geometricas. Examine physico-chemico cautus subiice sanguinem hominum, bouum, ouium, caprarum, aliorumque animalium; cutem humanam, villos suum, ossa cerui, vngulam equi, paucis dicam partes quasuis quorumuis Animalium, habebis partes constituentes simpliciores prorsus easdem, prorsus sibi similes, saltem diuersa proportione mistas. Imo vero ex vno Naturæ Regno ad aliud transit hæcce homogeneitas et assimilatio. Scripsit Boerhauius in Chemia Tom. II. in Proleg. Operationum in Animalia *Totus bos prius gramen, foenum et aqua fuit. Animal sic ex materie quæ non est id Animal, sed quæ*

Orthodoxorum, simulque Magni Hutte-
ri liquido expositis qui iam iunxerit con-
sidera-

per vires illius Animalis mutabitur in illud Animal. Anne totus homo antea fuit caro bouina, veruecina, panis, lac, vel quoduis aliud alimentum quod ante generationem assumerant parentes. Non creat postquam a Cratione quieuit DEUS homines, dedit verò ipsis potentiam ex se procreandi alios, sique verum est a Mare suppeditari integrum hominem in Vtero materno euoluendum, et nutriendum; si morbo diuturno aut inedia diuturna sperma omne potest exhauriri, ita vt absumpto humorum penu resorptum cum eo pereat omne, vacuaeque inueniantur feminales vesiculae; si sola carne bubula, pane, lacte, iterum potest restitui sperma prolificum, facile probatur, aut vi viscerum inde posse elaborari humorem qui sistat hominem, aut in carne bubula, lacte, pane praeeexistentia latuisse semina hominum in rerum principio creata. Si haec nimis subtilia habeantur, vt pote sensibus non subiicienda, rigide interim satis demonstrata, foetum consideremus duarum vel trium hebdomadam, vix formicae magnitudinem aequantem, et instar tenuis mucii diffluentem; vel adhuc teneriorem, nam talem adeo qui minor sit granulo sabuli concipere licet. Sane cum foetulus talis vltra imaginationem exiguus nihilominus sit verus homo, licet nondum sit euolutus, iam debet omnino habere essentialia sua elementa, per hypothesin propria. Quaeso autem quam paucula illa erunt, quam parum respondebunt resuscitationi olim expectandae illius hominis qui adultus, qui adiposus, et

siderationes alias, phrassibus de S. Coena
in S. Bibliis obuiis, locutionibus Theo-
logorum

lacetosus mortuus est. Sed alia elementa propria non possunt admitti, namque quamdiu in Vtero manet talis foetus, increfcens sensim, omnia reliqua elementa quae molem eius augent peregrina sunt, quia cum sanguine materno ipsi afferuntur; sanguis autem maternus perpetuo accessu noui chyli ex regno animali et vegetabili innouatur, et quando in lucem homo editus est, lacti peregrino alimentisque aliis peregrinis totam debet incrementi sui materiem. Dum vero ita crescit, aut deinde perstat apicem incrementi adeptus homo, in corpore eius quamdiu vita adest nulla quies; in nulla fibrillula in nulla humorum guttula vllum datur elementum stabile. Perenni quippe motu a solidis vltimis tenerioribus, (ex quibus omnia solida firmiora ad ossa usque effinguntur) deteruntur elementa, miscentur fluidis, cumque his per excretiones sensibiles et insensibiles dissipantur continuo, nouique chyli in viscerum in sanguinem mutati accessu restituunt fluidis, apponuntur solidis, vt hac ratione perduret per tempus suum stabilitum tota Machina. Nulla ergo elementa ab ipso sui primordio, dum viuunt, perpetuo propria habet homo, sed illa demum ipsi sunt propria, quae habet corpus suum, quando circulus desinit, nam tunc cessat nutritio adeoque dissipatio praesentium et appositio aliorum nouorum. Sed elementa omnia mortuo propria, ita sunt comparata, vt per nullam causam physicam nec aqua nec igne annihilari queant, quod demonstrare potest Chymicus et Me-

logorum e suggestu verba ad populum facientibus, receptis formulis precum Comuni

dicus, nec ab ἀνεργασίας in suam substantiam conuerti, nam et his non manent propria sed perduntur ipsis iterum, et ex eorum corpore exeunt. Hoc vero corpus mortuum, haec elementa eius puluerulenta ipsi propria, et immutabilia per vires Naturae, custodiet manus Domini; in his latitans fermen pono, ex quo resuscitatum prodibit suum cuique corpus indiuiduale. Qui hanc rem non capere volunt et repugnant omnibus acclamo securus de Veritate et possibilitate, cum S. Scriptura I Cor. XV. 36. *Stulte tu quod feminas non viuificatur, nisi mortuum fuerit*, conuictusque credo, si ponam, neminem vnquam vidisse ex grano tritici seminato prodeuntem culmum, omnibus aequè impossibile id videri potuisse, quam resurrectionem mortuorum, quae nimis veram sese aliquando praestitura est. At si nunc quis quaerat cum Scriptura I Cor. XV. 35. *Quali corpore venient resurgentes mortui?* responsum audiat ibidem suppeditatum. *Quod feminas non est corpus, quod inde fiet, sed nudum granum e. g. tritici aut alicuius ex coeteris. Sed DEUS illi dat corpus ut voluit et unicuique seminum suum corpus.* Sic et resurrectio Mortuorum. *Seminatur in corruptione, resurgit in incorruptibilitate. Seminatur in ignominia, resurgit in gloria, seminatur in infirmitate resurgit in potentia, seminatur corpus animale, resurgit corpus spirituale. Est corpus animale, et est corpus spirituale.* I Cor. XV. 37. 38. 42. 43. 44. Sane nisi omnia me fallunt ex hac descriptione dilucide innotescit, magnam fore et

municantibus seruientium, cantilenisque
sub ipsa administratione S. Coenae in tem-
plis

certe e diametro quasi sibi oppositam differ-
entiam inter corpus demortuum, et resu-
scitatum, quamuis per eundem descriptio-
nem huius nondum capiamus Naturam, et
indolem. Interim si hae ipsae antitheses,
quas ipsa Scriptura suppeditat, non obiter
habeantur, vt obiter haberi nequeunt, nul-
lam similitudinem essentialem fore, inter
vtraque Corpora, quilibet credo concedere
tenetur, etiam si vt hic locus, ita alia Scri-
pturae clare eloquantur, suum indiuiduale
vnique enalicturum corpus, ab alijs om-
nibus segregandum, quemadmodum *Iob.*
XIX. 25. 26. 27. Omnia haec dum S. Scri-
ptura diserte nos docet, nemo me impie-
tatis arguet iure, quando et reuelationis
quam praemitto, et sanae rationis ductu in-
cedens sequentia inde conicio. Corpus
nostrum pertinet ad hoc vniuersum, Omnia
corpora huius vniuersi, vt id totum constet,
habent in se certam quandam actionem et
reactionem, certam relationem et correla-
tionem. Nemo iam negauerit, nostrum
corpus, eiusque vitam habere suam relatio-
nem ad aerem atmosphaericum, atque ita
vt in hoc ea durare posset, construendum
erat, cum strueretur creato iam aere. De-
bebat quippe sequi Ordinem in Natura iam
factum, quem praemeditatus erat totum
Vniuersum creaturus DEUS. Eum in si-
nem dabatur homini pulmo, immissioni et
emissioni aeris seruientem vnice, eaque ratio-
ne vitae conseruationem iuuans. Nunc au-
tem cessaturo olim toto Vniuerso, cessabit
et aer atmosphaericus, licet igitur Mundi

plis nostris familiaribus, considerationes inquam his omnibus apprime conformes, is fi
fana

futuri vitaeque aeternae nobis nulla surgere possit sufficiens notio, tamen aut aërem atmosphaericum in ea statuere debemus, quod fere absonum, aut concedere pulmonem in ea cessaturum, aut pulmonem alii fini inferuiturum, quod neutiquam probabile, cum structura eius vesiculoso-vasculosa cognita cum appensis bronchiis et trachea apprime inferuire obseruetur reciproco ingressui et egressui aëris atque ad nullum alium vsum fabrefacta conspiciatur. Haec de Pulmone. Sed vt animi mei sententia vberius pateat Cogitemus adhuc alia. Dicit Scriptura *Regnum DEI non est cibus et potus. Rom. XIV. 17.* docentque Theologi accubitum in mensa cum Christo Luc. XXII. 30. vel cum Abrahamo Isaaco et Iacobo Matth. VIII. 11. et reliquas a terrenis deliciis translatas dictiones non notare nisi suauissimam Societatem cum iisdem; demumque quoties Christus Regnum Coelorum comparat Conuiuuiis, toties ipsum res spirituales indigitasse per parabolas, Omnes Theologi vnanimi consensu fatentur. Edimus vero et bibimus hic in terra, vt habeamus sanguinem et ex eius fonte humores reliquos omnes, sanguis cum humoribus nascitur ex chylo, qui paratur in culina corporis nostri abdominali, Ventriculi, intestinorum, pancreatis, hepatis, beneficio. Si ergo in altera vita nec edemus nec bibemus, cuinam vsui destinarentur haec viscera amplius, poterunt ergo abesse prorsus, cum enim DEUS et Natura in hac vita nil fecerint frustra, vix statuendum erit frustra nos habituros ventriculos et intestina in altera,

F

fana ratione ducatur, statim abiicere debet omne phycicum meditationi supernaturalis huius

Nulla vero ingeffione alimentorum per effatum biblicum admittenda, visceribusque digeffionis officinis frufraneis futuris aut abfuturis potius, nullus chylus, fi vero nullus chylus nullus etiam fanguis. At amabo! nullus fanguis! fi non nouiter elaboratus, forfan ille cum quo fumus mortui. Sed *fanguis et caro haereditatem regni Dei confequi non poffunt.* 1 Cor. XV. 50. vitaque corporis humani mortalis animalis eft in eius fanguine, omnisque caro uiuit in fanguine Leuit. XVII. 11. 14. An ergo vita aeterna immortalis et fpiritualis, animali mortali contradiftincta, etiam in fanguine, qui tamen non admittitur in Regnum DEI? quis ita ftatueret! Verum ponatur per me licet fanguis, cum corde etiam, in Vita beata; cor non potest poni nifi ponatur pulmo, cuius vfus in eadem vix videtur admittendus, fanguis fi ponatur ponendi funt renes et vefica, cum fuis functionibus, qualia vero confectaria inde fluunt! Taceo memor colloquiorum de hoc argumento quae habui faepius, cum Medico Amiciffimo mihi, Elegantiffimoque, fed eheu cum omni fua doctrina effufiffimo cruoris in quo vita eius erat, effluxu, tot bonis erepto, taceo inquam, partes quas admittere non licet in beatorum coetubus, per verba Luc. XX 34. 35. *Filii huius Seculi ducunt vxores, et nuptum dant illi vero qui digni habebuntur feculo illo, et refurrectione ex mortuis, neque ducunt vxores, neque nuptum dant,* redeoque potius ad viscera illa, de quibus antea locatus fum. Sane quicumque vnum viscus ex nominatis ponere vult fine altero, is non intelligit corporis noftri Oeconomiam, feu Ordinem Microcosmi in quo

ius epuli intentus. Habemus volente et urgente sanissima Theologia Lutherana, S. Eucharistiam pro cibo et potu spirituali, loquimur cum ea de fame et siti animae, de Christo in nobis post usum eius victuro et mansuro Ioh. VI, 56. Galat. II, 20. de nutrimento spirituali Ief. LV, 2. de praegustu vitae aeternae Pf. XXXIV, 9. Applicentur haec oro et obtestor, sine vilo praecudicio ad Corpus Christi naturale, quod gessit in terra, ad sanguinem naturalem quem effudit Patiens; namque aut ulla

F 2

fur-

vna pars famulatur alteri, et existit ob alteram, vt in Macrocosmo. Sed praefat hic subsistere, cum forte aliquibus Theologis Lectoribus iam potuerim displicuisse, Medicos interim collegas meas quod me solatur facile in omnibus consentientes habiturus. Illi vero antequam infanti mihi irascantur, perpendant obsecro, manducationem ciborum, deglutitionem, digestionem eorundem, elaborationem chymi, chyli, sanguinis et reliquas coctiones vt vocantur Medicis, conficere vno complexu hominis Animalitatem. Cum ergo Scriptura non dicat seminatur corpus animale et resurgit animale, sed animali opponat resurrectorum spirituale, cogitent serio an in corpore spirituali collocare liceat animalitatem, et tamen spirituale animali, cum scriptura contra distinguere. Aliud ergo corpus resurrectorum quam quod mortuum est licet individuale, concludo et affirmo nam *semen quod seminatur non est corpus quod inde fiet.* I Cor. XV, 37: *illique qui digni habebuntur resurrectione ex mortuis, non possunt amplius mori* (i. e. non habebunt corpus ex sua natura mortale) *aequales erunt angelis, sunt enim filii Dei et filii resurrectionis* (non filii terrae) Luc. XX,

furgere debet intellectu, dum ita cum Bibliis et Theologis loquimur, dumque S. Eucharistia ytimur, sobria cogitatio, aut nil cogitantes vel et cogitare prohibita parum solatii habebimus repentes humi, animales, esurientes tamen, et sitientes animae. Quaero cordatus, nonne corpus naturale saltem praebere nutrimentum naturale naturali corpori? An naturale corpus, ceu nutrimentum materiale aptum satis nutrimentum pro fame et siti morali gratiam diuinam appetentis Animae immaterialis?

35. 36. Seruator quippe quando expectatus aderit *μετὰ σωματικῆς* transfigurabit nostra corpora Phil. III. 21. non ergo reddet illis formam omnem et substantiam pristinam, non ergo eruat prorsus eadem, quae sepe liebantur. Non vtor hic libera et petulanti ratiocinatione, sed sequor S. Biblia, quando physicum nostrum Corpus vt nunc est Coelos ingressurum nego. Noui Christum Iudicem sic venturum, quemadmodum visus est ascendens in coelum Act. I. 11. sed in sepulchro iam posuerat hominem naturalem, cum statu exinanitionis, neque tum *in nubibus Coeli* Matth. XXVI. 64. *sessurus in throno Maiestatis suae* Matth. XXV. 31. amplius habebit id corpus quod poterat mori, videndusque illis qui compunxerunt eum Apoc. I. 7. corpore suo simplici et glorioso si exhibuerit signa vulnorum suorum et vestigia, non exhibebit vera vulnera physica. Neque exaltata humanitate indutus, adhuc tamen frater noster, intus geret humilis animalitatis corporeae viscera, quamuis suam ante adscensionem nondum consummato statu suo glorioso ederit de pisce asso et fauo apiario, vt veram sui praesentiam probaret dubitantibus discipulis.

lis? quam materialem si fingas corrui omnis Theologia. An immaterialem et spiritualem cibum et potum excludit idea corporis et sanguinis naturalis? An Christus homo et DEUS immaterialis victurus et mansurus in nobis ingreditur Oeconomiam corporis nostri animalem? an potius desiderijs et languoribus Animae nostrae expetitus ipsi intime unitur? An naturalis sapor carnis et sanguinis naturalis, quem ne quidem percipimus, praegustum largitur Vitae aeternae ad quam admissi nec naturaliter esuriemus nec sitiemus Apocal. VII, 16. Dixit Christus *Ego sum Panis vitae qui de Coelo venit* Ioh. VI, 51. minime vero hic loquitur de vita nostri Corporis naturali. Distribuentes panem et vinum Ministri Verbi diuini, alloquentesque vtrumque accipientes, votum addunt, vt cibus hic et potus eos corroboret et conferuet ad vitam aeternam, porrigentesque panem et calicem illum anhelantibus agonizantibus, quibus nulla amplius spes huius vitae superest, eadem phrasi vtuntur. Dum ergo de vita aeterna res agitur, quam corpus naturale non ingreditur, omnis naturalis cibus et potus, omnis naturalis analepsis quam solam a corpore naturali expectare licet, omnino cessat. Eheu autem quam tanto Negotio indigna ex admisso corpore et sanguine naturali pro cibo et potu, emergunt confectaria! Omnis quippe cibus et potus naturalis digestus per vim viscerum Corporis humani, conuertitur ad tempus in ipsius substantiam, si ergo capiam veram fibrosam carnem, si bibam verum sanguinem materialem

Christi, aut Christi substantia corporea et sanguinea conuertitur in meum corpus, in meum sanguinem, aut Christus sustulit per S. Eucharistiam omnem ordinem, omnem actionem corporum naturalium in semet inuicem. Vtrumque asserere nefas, et piaculum, taceo plura confectaria necessario emergentia, quae vel cogitare contremisco. Fluunt vero interim ex frustraneo illo corporis naturalis, naturalisque cibi conceptu, illae Vulgi praeconceptae opiniones, de ieiunii aliqua ante usum et post usum S. Coenae necessitate, deque necessaria ab alimentis huius vel illius generis abstinentia, quam pia simplicitas et imprudens deuotio ipsis iniungit, quasi corporeae Seruatoris praesentiae in ipso Ventriculo nutrimentum corporeum aduersaretur. Non nescio talia cogitare de S. Eucharistia homines simpliciores et in angustas meditationes natura damnati, sed ohe! quantus horum numerus! Sublimiora omnino Animo tenent magis Rationales et Literati, atque hi vrgent maxime, Oeconomiam Vet. Testamenti plenam fuisse umbris et typis Antitypum Christum venturum indicantibus, cuius adeo aduentus ipsum corpus eius exhiberit fidelibus suis, igitur necessario corpori quid et naturalis admittendum esse in Eucharistia. At respondeo ego patris: In Nouo Testamento apparuit Christus, quem tempore Antiqui foederis sperauerant et expectauerant pii omnes, et praedixerant Prophetae, et quidem corpore carnosio, sanguineo, palpabili, visibili id fatis certum. Verum exinde nulla sequitur

quitur praesentia naturalis eius iam exaltati et in Coelis gloriosi in S. Coena. Constat satis Oeconomiam noui testamenti non esse corpoream sed spiritualem, licet tota fundetur in adventu Christi in carnem, et praestito per eundem mortemque in cruce, augustissimo opere Redemptionis. Nihil ergo ex his considerationibus ponderosi accedit iis qui Physicam immiscent praeter rem fidei mysteriis. * §. 19.

* Non ignoratur mihi apud Ioh. cap. VI. toto fere, multa loqui Christum de manducatione carnis suae et bibitione sanguinis sui, quae naturale quid indigitare videri poterant. v. 52-56. Sed accuratissime hic attendendum ad praecedentes et subsequentes eius locutiones. In capitis huius praegressis versiculis quod in variis editionibus Bibliorum inscribitur *Sermo Christi, de spirituali fruitione carnis eius et sanguinis* e.g. in Lüneburgensi 1683. cui praefatus est Magnus Theologus Abrahamus Calouius. in illis versiculis inquam, haec Verba habentur. *Pater meus dat vobis panem de coelo verum. v. 32. panis enim Dei est qui de coelo descendit et dat vitam Mundo v. 33. Dixit autem eis Iesus, Ego sum panis ille vitae, qui venit a me non esuriet, et qui credit in me non sitiet vnquam 35. ego sum panis ille vitae 48. hic est panis ille de coelo descendens, vt ex ipso edat aliquis et non moriatur 50. ego sum panis viuus qui de coelo descendi, si quis ederit ex hoc pane viuet in aeternum, et panis quem ego dabo caro mea est quam ego dabo pro Mundi Vita 51.* Iam panem viuum de coelo descendentem, non panem in terra panem factum cogitantes, an cogitare possumus corpus Christi naturale? quod si descenderit de coelo, in coelo ita praexistere debuit antequam ingrederetur terram, antequam in Vtero Mariae naturam

§. 19.

*Praesentia
Rei coele-
stis.*

Illam vero ab iis abesse debere omnem, ipsi vel hoc solo profitentur omnes Theologi nostrates, vnanimi sua sententia, dum vtrumque sacramentum complecti elementum externum ter-

humanam indueret. *Anne locutio qui ederit de hoc pane non moriturus est anne vt mortem naturalem, ita et esum naturalem excludit? Equidem sequuntur tunc verba qui edit carnem meam et bibit sanguinem meum habet vitam aeternam v. 54. caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus, 55. non expungenda certe, et fatear ingenue si sola haberentur, sine praemissis modo allegatis, et subsequens, aegre aliter quam de naturali comestione et bibitione intelligibilia. At sensui iusto Christus prospexit ipse, nam in sequentibus ita loquitur. Hic est panis ille qui de Coelo descendit (denuo igitur de pane coelesti et comestione spiritali loquitur) non sicut comederunt Patres vestri Manna et mortui sunt (naturaliter comedentes, naturaliter mortui) qui ederit hunc panem (alio omnino modo quam naturali) viuet in aeternum v. 58. Porro murmurantibus de hoc sermone discipulis quem habebat in Synagoga Capernaitica respondebat Spiritus est qui viuificat, caro nil prodest quicquam v. 63. An de solo vsu carnis Christi sine fide haec valent? an naturalem potius carnis esum hic tollit Seruator? vt omnia simul contemplatus debet credere. Dispiciant Theologi! Dum capernaiticam manducationem ille explodit, tollit quoque naturalem nam eadem idea ex vtraque nascitur, nilque inter vtramque differentiae intercedit. Si effectum AUGUSTINI Crede et manducaisti non repugnat Scripturae, manducatio naturalis quae ore naturali fit, eo valde infringitur.*

terrestre, et rem coelestem asseuerant. Sane vt in Baptismo, cum elemento aquae praefens res coelestis, Spiritus Sanctus et tota S. S. Trinitas, quamuis ille homo fuerit nunquam, male conciperetur physica; ita in Eucharistia Christum cum Patre et Spiritu S. Deum, vtut simul hominem glorificatum, minime concipi posse naturaliter praesentem, quiuis credo attentus debet eondere. Coelum illud in quo existit nunc cum Patre Seruator noster non creatum est, non naturale, ipseque moriens resurgens adscendens in illud, naturales antea posuit corporis exuiuas. Res coelestis in Eucharistia Christus, et res naturalis sibi inuicem contradicunt, non possunt designare rem vnam eandemque, una tollit alteram. Si ergo Christus adest corpore coelesti fatis patet corpus naturale nullum adesse. Si coelestium rerum nimis humilibus praefigurationibus non peccauerit hebes Vulgus, si iis de salute sua haud periclitetur, valde tamen peccare credo acutiori intelligentia praeditos, si diuino cultui sacras non fecerint dotes animi, quibus DEI largitoris peculiari beneficio instructi sunt, quibus humanarum scientiarum interiora indagant, quibus abditos terrae abyssus perreptant, quibus ad conditi Orbis creatorumque Coelorum terminos euagantur, quibus metiri corporum inter creata longe maximi, solis, magnitudinem moliuntur; quibus stellas erraticas suas orbitas decurrentes concomitantur.

§. 20.

Vna superest consideratio, quam omittere ne queo. Ad potiores fructus ex Vsu S. Coenae

F 5

*Fructus
Eucharistiae non
physici.*

edundantes in Communicantes, referendar sine dubio Remissio Peccatorum, per mortem Iesu Christi nobis parata. Peccata nostra DEUM et nos a se inuicem seiungere inculcant Sacrae, litterae, sed imputatio peccati saltem respicit animam, namque peccatum supponit legem, intellectum legis, liberrimamque vel seruandae vel negligendae legis voluntatem; Machina igitur non peccat, in machinam ergo non cadit poena, nisi quatenus fuit instrumentum peccati, Anima autem cui concreatus est intellectus, cui concreata libera voluntas, maxime rea est commissi peccati. Quod si igitur peccata nostra expiat Mors Christi eiusque meritum, meritum hoc vindicandum est soli Animae, corpus quippe nostrum in hac vita nil inde emolumenti acquirit, dum suas semper patitur infirmitates, et tandem mori iustum est. Sed per S. Coenam participes reddimur Meriti Christi, et seiungendi aliter ab eo in aeternum, intime de nouo eidem vnimur, spemque vitae aeternae adipiscimur. An vero Vnio haec pertinet ad effectus naturales? an est vnio spiritalis? Si vero talis est, an aliter vnio et Christi et nostri succedere potest, quam inter ipsum Seruatorem et Mediatorem Θεωσσωτων qui spiritus est vnitus simpliciiori vel si mauis spiritali corpori, et inter animam nostram spiritum, quae alarum fidei remissio rapido volatu euecta Coelos petit, obuiumque sibi et praesentem illum amplectitur, in aeternum ab eius societate dulcissima non recessura. Dicis forte corpus Christi naturale cum sanguine, huius vnionis

vnionis spiritalis est medium : at vero corpus naturale nullum nisi nobis proprium, agit in Animam, in tota Natura saltem corpora agunt in corpora, adeoque Corpus naturale Christi antea agere deberet in nostrum corpus, quam ageret in Animam, sed hoc statuere prorsus absolum. Neque vlllo naturali vinculo opus; sufficit illo tempore quo vtimur pane et Vino benedicto nouo foedere intimiusque vniri, regressam, poenitentem atque ad meliorem, frugem redeuntem Redemptori suo, Animam fidelem. O quam belle hae considerationes quadrant amabili eius Nomini! quo sponsus animarum nostrarum audire voluit, quam facile abducunt conceptus corporei et naturales, in horridos errores de sponso et marito corporeo ac naturali, qua denominatione carnis suae illecebris et corporeis voluptatibus praetextum quaerunt Herrnhuttiani.

§. 27.

Atque ita, (quod fesso saltem a catena diurnorum negotiorum Medicinalium, somnique experti adulta iam nocte furim facere licuit,) animi mei sinceri et religiosi sensa elocutus sum libere, sine pigmentis, sine fuco verbis meis affricato. Non credo iis me peccasse in cruentum Soteris mei meritum, quod toto corde amplector, quod veneror supplex, cuius solius beneficio depositurus debilis corporis mei exuias, tanquam vnico peccatorum meorum piaculo adiutus, aditum ad beatam vitam mihi patulum fore, certissima fiducia spero. Submitto interim cogitata mea omnia Virorum

*Epilogus
nullam vim
verbis Christi
si illatam
proband.*

gra-

grauiffimorum examini, Adfum! pede non ti-
 tubante, neque palpitante corde; Erigantur in
 foro mihi competente tribunalia; Sedeant Iu-
 dices Theologi fummi, fi non *Iablonski*, *Rein-
 beckii*, *Cantzii* qui ad altiora abierunt felices,
 faltem Eruditiffimi *Moshemii*, *Baumgartenii*,
 mihique femper Venerabiles futuri *Burgii* non
 exclusis aliis e nostris. Deprecor vero omnes
 hos solos, flagito quippe Iudicium mixtum;
 Sedeant in illo simul Praestantiffimi Medici
 Christiani si non *Boerhauui*, *Hoffmanni*, *Bergeri*,
Waltheri, *Platneri*, faltem superstites *Heifleri*,
Werlhofii, *Richteri*, *Halleri*, *Segneri*, *Brendelii*,
Buchneri, *Hebenstreitii*, *Guntzii*, *Ludewigii* alii-
 que sagaciorum, qui voluerint, quibus quod Il-
 lustres *Swietenios* addere non liceat, acerbe do-
 leo. Hi omnes expenfo delicto, cuius reus ha-
 beor, deprehendent liquido, tale id non esse,
 quale esse non fatis attendentibus visum est.
 Nam omnibus illis quae edifferui haecenus,
 nihil probatum dare volui, praeterquam cum
 sanguine Corpus Christi naturale in Euchari-
 stia non adesse, nil aliud. Miror hanc proposi-
 tionem in libello meo *de Cholera* cum aliis quae
 inde necessario sequuntur, displicere potuisse
 iis, qui corpus Christi praesens non adesse na-
 turaliter asserunt ipsi, aut non adesse quatenus
 naturale est. In verbis certe ego ero sat facilis,
 si modo conueniamus in re, in qua conuenire
 debent aequi arbitri omnes. Scilicet quae ad
 firmandam illam meam propositionem his
 plagulis protuli, talia certe habeo, vt impugna-
 ri nulla ratione queant, sed concedi debeant ab
 omni-

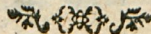
omnibus, qui non sibi placent in logomachiis, et otiosis terminis scholasticis, sonisque inanis, quibus nulla idea iungitur, quique simplicis veritatis amore tenentur. Eapropter etiam, quando mihi haud sufficiens otium est, vt controuersias theologicas ingrediar, si forte alicui contra me disputare voluerit, respondebo nihil, satis sine vanitate gnarus, aut mea convincere debere diuersa sentientes omnes, aut eos nulla alia methodo fore conuinciendos, et ex suis praecudiciis retrahendos, quod facile patior, quemlibet suo sensu abundare sinens, si saltem mihi detur, intellectum non posse cogi. Nempe qui in vertere quae stabiliui allaborauerit, probare tenetur omnes meas positiones fundamentales §. 7. exhibitas, vniuersalique Eruditorum suffragio haecenus verissimas habitas, esse lubricas et falsas; Christum venientem in terram sustulisse ordinem obtinentem in natura rerum, atque non gestasse corpus vere humanum. Ea omnia si noluerit, stabunt mea omnia firmo suo talo, neque reuelentur et concident unquam. Nolo vero proinde vlla ratione, vt mala consequentia eliciatur ex innocentibus meis assertis, me omni studio contradicere molitum esse verbis Christi: *Hoc est*. Namque modum quo Christus cum suo corpore et sanguine adest pani et vino determinare nunquam annitar, vana enim et inanis haec fuerit opera. Potius modorum myriades, quibus praesens sit per DEI sapientiam esse possibiles, vltro concedo, saltem remoueo a Mysterio modum aliquem impossibilem

bilem, quia ordini eadem manu diuina quae exhibuit panem et calicem, in natura rerum semel stabilito, in totum repugnat, vereque remoueo id a modo inexplicabili, secundum quod explicari nequit. Vt hoc quod eloquor, sinceram esse integerrimi Animi mei sententiam eluceat omnibus, en confiteor publice Corpus Christi in Eucharistia praesens saltem non adesse, quatenus sensibus est perceptibile. Exigit autem a me veri amor, vt confitear simul, sensus nostros non sufficere cognitioni essentiae verae et realitatis corporum. Experimento per obseruationes sensuum discimus quasdam dotes corporum, aliasque quae ex his conclusione possunt elici, reliquas quae ipsis non minus propriae esse possunt, ignoramus omnes; prima rerum principia nos latent prorsus. Progredimur Physices et Chemiae ope a compositis ad simpliciora; horum simpliciorum adhuc simpliciora principia et simplicissima tandem, non attingimus nostris sensibus. Sumamus pro principiis antiquissimorum Philosophorum Atomos, aliquibus recentiorum explosos, sed ipsi Newtono adhuc celebratos; indolem eorum internam ignoramus, nescimus agendi in corporibus modum, ex effectibus sensibilibus obseruatis aliquid saltem scimus de causa, aliquid inquam, nam ea maximam partem manet incognita. Ponamus praeterea Corporum Naturam omnem in extenso, an ea propter nouimus corporum intimiorem indolem? an explicabimus sufficientes ideam extensi? per aliam forte affectionem corpore-

am

am vt v. g. grauitatem? Sane ipsa Grauitatis natura vera ignoratur, quae nec ex extenso, nec ex diuisibili, impenetrabili, mobili, nec ex figura et mole sese explicari patitur, quamvis immutabilis insit omni corpori. Eadem ignorantia sese exerit ubi de attractione corporum agitur, cuius causam et indolem non nouimus. Coecutimus non minus in causis motuum determinandis; ortus corporum eorumque multiplicatio, viresque feminum vnicuius priorum, nunquam extricanda nobis habentur mysteria. Haec omnia si aliquis magnus Apollo se explicare velle gloriatus fuerit, eam vt icarios conatus subsidere iubeat, rogatum velim; etenim in quam arctis limitibus coereita teneatur ad extremum licet sui ambitum indicibili Eruditorum solertia extensa Physica, perspicient omnes, qui satis intelligentes cum cura legerint et relegerint sapientissimi Boerhaauii orationem academicam, *de comparando Certo in Physicis*. Si vero in his maximam partem talpae sunt hominum oculatissimi, quid de hyperphysicis dicere debebimus modis salutis nostrae, quam infertus aerumnarum nostrarum, notis quo nos vertere deberemus nescientibus, indulgit diuina Beneficentia. Acquiescere hic cogimur, nostramque supplices profiteri debilitatem, Mortalium Literatissimi si fuerimus. Fulgens quaqua versum per Mundos et Coelos iubar diuinae Veritatis nos non capimus. Ex innumerabilibus radiis aliqui saltem feriunt per quinque organa animam nostram, innumerabiles alii nos ferire non possunt existentes nihil-

nihilominus, spiritibus perfectioribus sine dubio excipiendi. Ad eam sui ipsius cognitionem si peruenerit humana Eruditio, non rimatur amplius inexplicabile *Hoc est*: sed DEUM sapientissimum ultra coniunctam omnium per omnia tempora Mortalium Sapientiam in immensum euectum, verecunda et humilis, et religiosa adorat; neque dubitat et disputat stolidam. Iuuat interim eruditum etiam ipsi deuouere cultum, neque dum Lutherani nolunt describere modum, quo Christus S. Coenae adest, is a coetu eorum recessisse iudicandus erit, qui rudes conceptus abesse vult ab eminentissimo hoc Mysterio. Namque cum *Lutherus* ipse Deum id a se longissime velle precatus fuerit, vt Waldenses vel Bohemos illos qui rotunde negabant praesentiam corporis Christi in Eucharistia damnaret, vel damnandos decerneret, cur condemnares innocens ego, qui Praesentiam agnosco, saltemque nimis naturalem quam sensibilem esse oporteret, remouendam esse opinatus sum. Iubeat illam Animae meae praesentissimam Amantissimus Seruator quousque ad Sacratissimum eius epulum peccatori poenitenti accedere dabitur, atque Valedicturo culturae scientiarum physicarum et medicarum, in quibus mirum quantum ignoramus, ad supernaturalium et coelestium Veritatum cognitionem intimiorem, quibus aeterna salus nostra absoluitur, viam apertam velit per mortem suam et Meritum. Scribebam Vratislae Anno MDCCCLIII. sub finem Mensis Iunii et sub initium Iulii.

Errata.

- Pag. 6. lin. 3. pro non lege usu.
lin. 5. pro infervatur lege inferuntur.
lin. 14. pro hoc lege hæc.
7. lin. 10. pro absono vocabulo Hæredicos lege Medicos.
9. lin. 16. lege pallefcens.
10. in lemmate ad §. 3. lege imputationum
linea ante penultima lege exercere.
12. lin. 9. lege redeunti.
24. lege aufus.
22. lin. 4. lege Philosophi.
34. lin. 11. lege deducimur.
lin. ult. lege temere.
38. lin. 7. lege experiebatum.
42. lin. 3. lege qui.
49. lin. 2. lege quoscunqve.
54. lin. 12. lege perstant.
58. lin. 7. lege humanis.
61. lin. 2. quorumqve.
14. absit.
64. lin. 17. hancqve.
65. lin. 1. opus.
73. §. 17. lin. 9. συμφορα

Pag. 78.

Pag. 78. in nota lin. 23. lege vi viscerum,

24. restituuntur.

79. in nota lin. 10 lege capere,

83. lin. 5. meos.

84. lin. 5. erunt.

90. lin. 1. lege referenda.

29. remigio.

95. lin. 24. misertus.

25. nobis.

96. lin. 5. longissime abesse.

19. condemnarer.

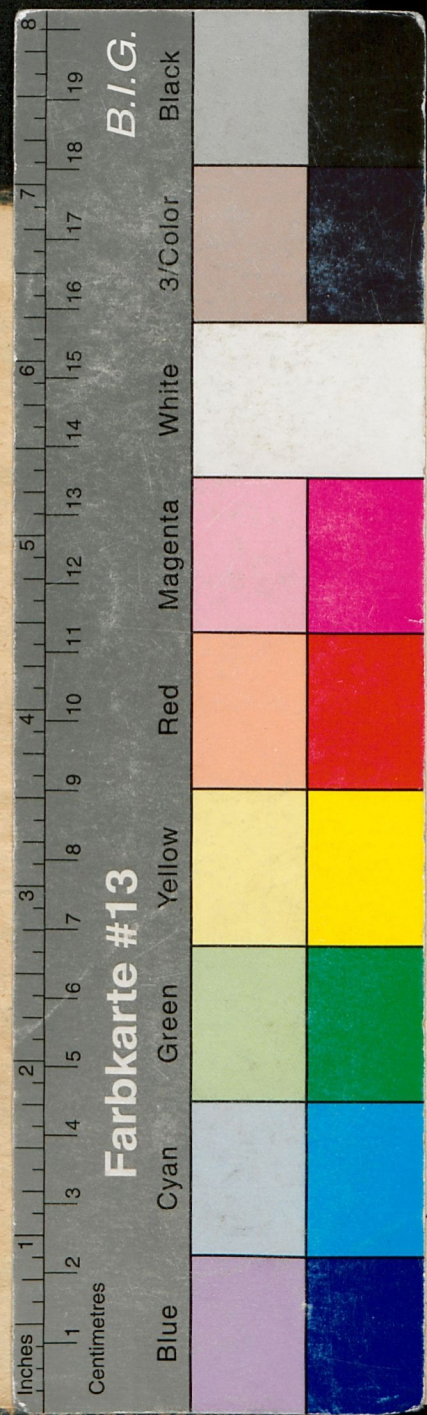

1003 16

X 245 1575

41

COGITATORVM SVORVM
DE S. EVCHARISTIA

SINCERAE FIDEI
EVANGELICAE PVKITATI
OMNINO CONGRVENTIVM

DILVCIDATIO
APOLOGETICA

ERVDITORVM THEOLOGORVM
MEDICORVMQVE OMNIVM
AEQVAE INQVIVISIONI
SVBMISSA

A
BALTHASARE LVDOVICO TRALLES
MEDICO VRATISL.

VRATISLAVIAE
SVMPTEBVS CAROLI GODOFREDI MEYERL.
1753.

